

SZAKDOLGOZAT

Gábor Eszter

2024

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet
Közoktatási vezető és pedagógus szakvizsga
szakirányú továbbképzés**

**A KÖRNYEZETI NEVELÉS MEGJELENÉSÉNEK
KUTATÁSA AZ ÓVODÁNKBAN ÉS A CSALÁDOKBAN**

Belső konzulens:

Velner András

főiskolai docens

Belső konzulens tanszéke:

Szakdidaktikai tanszék

Készítette:

Gábor Eszter

Kaposvár

2024

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1
1.Bevezetés.....	3
1.1.A kutatás célja	4
1.2.A dolgozat hipotézisei	4
2.Környezetvédelem szakirodalmi áttekintése	4
2.1. Környezeti alapprobléma.....	4
2.2. A környezetvédelem alapjai	6
2.3.A környezetvédelem meghatározásai	7
2.4.Globális problémák	8
2.5.Összefoglalás.....	11
3.Óvodánk bemutatása	12
3.1.Óvodánk udvara	15
3.2.Jeles napok	17
3.2.1. Autómentes világnap.....	17
3.2.2. Állatok világnapja	17
3.2.3. Víz világnapja.....	18
3.2.4. Egészségnap	18
3.2.5. Föld napja.....	18
3.2.6. Madarak és fák napja.....	19
3.2.7. Környezetvédelmi világnap.....	19
3.3.Nevelési céljaink	20
3.4. A környezeti nevelés hatásai	21
3.5.Felkészülés az óvodai környezeti nevelőmunkára.....	22
3.6.Összegzés	23
4.Zöld óvoda áttekintése.....	24
4.1.Zöld óvoda a kezdetekben.....	24
4.2.A Zöld Óvoda program céljai.....	24
4.3. Óvodánk mai felkészültsége a Zöld Óvoda Programra	27
4.4. Összegzés	27
5. A környezetvédelem fontosságának és a családokra átvihető zöld szemlélet az óvodás gyermekén keresztül vizsgálata kutatási kérdőíven keresztül.....	28
5.1.A kutatás elméleti és módszertani eszközei	28
5.2. A kutatás körülményei.....	28

5.3.A minta bemutatása	29
5.4. A kérdőíves kutatás eredményei.....	30
5.4.1. 1,2,3. Kérdés.....	30
5.4.2. 4. Kérdés: Fontosnak tartja a környezetvédelmet?	31
5.4.3. 5. Kérdés: Ön odafigyel arra, hogy lehetőségeihez képest csökkentse a környezeti problémákat?	32
5.4.4. 6. Kérdés: Ön szerint fontos a környezeti nevelés az óvodában?	33
5.4.5. 7. Kérdés: Az óvodaválasztásnál figyelembe veszi, hogy környezettudatos-e az intézményt?	34
5.4.6. 8. Kérdés: Az Ön véleménye szerint kellő figyelmet kap gyermeke óvodájában a környezetvédelem kérdése?.....	34
5.4.7. 9. Kérdés: Ön szívesen részt vesz/venne gyermeke óvodájának „zöld programjain”? 35	
5.4.8. 10. Kérdés: Észlelt-e változást gyermekén környezetvédelmi szemléletében, szokásaiban az óvoda hatására?.....	36
5.4.9. 11. Kérdés: Változott-e az Ön környezetvédelmi szemlélete az óvoda hatására?	37
5.4.10. 12. Kérdés: Ha igen, akkor most milyen módon járul hozzá a környezetvédelemhez és a saját ökológiai lábnyomának csökkentéséhez? (Több válasz megjelölése is lehetséges)	37
6. Kérdőíves felmérés értékelése, megállapításai	38
7. Összefoglalás.....	38
8. Irodalomjegyzék.....	41
9. Ábrajegyzék.....	43
10. Mellékletek.....	44

1.Bevezetés

Ma már senki előtt nem titok, hogy az emberiségnek milyen társadalmi és környezeti globális problémákkal kell megküzdenie a 21. században. Az utóbbi évtizedekben egyre nagyobb hangsúlyt kap környezetünk védelme, hiszen a természet megújulása ma már nem képes lépést tartani az emberi igények kielégítésével. A környezettudatosság nagyon fontos a jövő szempontjából. Az Óvodai nevelés országos alapprogramjában az óvodás gyermek természettudományos szemléletének alapozása „A külső világ tevékeny megismerése” elnevezésű tevékenységformában jelenik meg, amelynek tartalmát a környezet élő és élettelen alkotóinak, azok jellegzetességeinek és a közöttük lévő összefüggéseknek, matematikai jellemzőinek változatos sokasága adja (Óvodai nevelés országos alapprogramja 2012).

Napjaink új pedagógiai kihívása a fenntarthatóság pedagógiája, amely tovább lépést jelent a környezeti nevelés történetében. Melynek lényege a környezeti nevelés fogalmi kibővülése, tartalmának és módszereinek bővítése, ember és környezete viszonyában, a 21. század kihívásainak való megfelelés erőteljesebb hangsúlyozása. Hazánkban egyre nő az érdeklődés a fenntarthatóság iránt, ezért évről évre egyre növekszik a zöld óvodák száma. A hazai óvodák körülbelül 23%-a rendelkezik zöld óvoda minősítéssel, de számos óvoda hangsúlyozza programjában a környezetvédelem fontosságát.

A természet iránti érdeklődés és szeretet a legtöbb gyermeknél ösztönös. Ezért fontos, hogy a gyerekeknél minél korábbi életkorban alakuljanak ki olyan viselkedések és szokások, amelyek egész életükre hatással vannak. Ahhoz, hogy a természet barátai legyünk, ökológiai szemlélettel kell rendelkezünk, meg kell védenünk, tisztán kell tartanunk és gondoskodnunk kell szépségeiről. Az óvodában elkezdett környezetvédelmi nevelés nagyon fontos. Az óvodapedagógusoknak kiemelt szerepük van ebben. Az óvodában eltöltött időszak kritikus szerepet játszik a gyerekek értékrendjének és viselkedésének kialakításában.

Óvónóként felelősnek érzem magam, hogy minél jobb példával járjak a gyermekek előtt. Néhány éve megszerzett Természetvédelmi Mérnök Asszisztensi végzettségem is rávilágított a fenntartható gazdaság fontosságára és elengedhetetlen jelenlétére a mindennapjainkban. Tudjuk, hogy már kialakult, berögzült szokásokon nehéz változtatni, épp ezért törekszünk, mi óvónók a környezetvédelmi szabályok bevésődésére a 2,5-7 éves gyermeknél.

1.1. A kutatás célja

Kutatásom felhívja a figyelmet a környezeti nevelés fontosságára. Az évezredek óta kimeríthetetlenként kezelt természeti erőforrásokat a jelenben látványos szűkösség kezdi jellemezni, amik emiatt, egyre nagyobb értéket képviselnek. Naponta szembesülünk azzal, hogy sokszor önző, a jövőre nem gondoló életvitelünk milyen visszafordíthatatlan következményekkel jár. Bemutatom, hogyan valósul meg a környezeti nevelés egy kisváros belvárosi óvodájában. Az önálló vizsgálatom során megvizsgálom a környezetvédelem fontosságát és hogy miként befolyásolja a szülők szemléletét az óvodai környezeti nevelés, a családok milyen új szokásokat alakítanak ki az otthoni szokásrendszerükben. A kérdőív módszerét alkalmaztam a felmérés során. A célcsoportom óvodáskorú gyermeket nevelő szülők.

1.2. A dolgozat hipotézisei

Dolgozatomban, a kutatásom célja az alább megfogalmazott hipotézisek vizsgálata:

H1: Egyre szélesebb körben válik fontossá a környezetvédelem

H2: Az óvodás gyermekeken keresztül átvihető a zöld szemlélet a családokba

2. Környezetvédelem szakirodalmi áttekintése

2.1. Környezeti alapprobléma

A 20. század közepére tehető a globális gondolkodás kezdete. Ekkorra egyértelműen kiderült, hogy számolni kell a Földön bárhol keletkező problémák következményeivel. A környezetvédelem napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kap az Európai Unióban is.

Ma már szinte mindenki számára világos, hogy a bioszféra sokféleségét s ezzel az emberi élet minőségét és méltóságát fenyegető globális környezeti válság időszakában élünk. Ezt már több mint fél évszázada felismerték. 1968-ban huszonöt ország nyolcvan kutatója részvételével alakult meg a Római Klub, amely spontán, kötetlen szervezetként jött létre. A Klub kezdeményezésére szerteágazó, sokrétű vizsgálatok indultak a világ fejlődésének és a fejlődéssel kapcsolatos környezeti problémák megvilágítására. Számítógépes modellezéssel felállították a Meadows-féle világmodellek különböző változatait. E modellek különböző forgatókönyveket feltételezve vizsgálták a világ 21. században várható „sorsát”. A Meadows-világmodell néven közismert elemzés jelentős hatású és sokak által vitatott. A végső

következtetés a munka címéből adódik: a világkrízis csak úgy kerülhető el, ha a világ a népességszám-növekedést, a termelést és a fogyasztást is egyaránt korlátozza. Szerepe abban jelentős, hogy drámai módon hívta fel a figyelmet a bolygónkat, az emberiség létét fenyegető problémákra, az emberiség önkorlátozásának szükségességére, valamint a figyelmet a globális környezeti problémák felé fordította. A világmodellek ugyanis a 21. század közepére elég nagy valószínűséggel súlyos környezeti katasztrófát jósoltak abban az esetben, ha az emberiség továbbra sem vesz tudomást arról, hogy változtatnia kell eddigi életmódján. Erre az időre az emberek többségében tudatosult és megfogalmazódott a változtatás szükségességének gondolata (Kerényi, 2003).

Bihariné és Kanczler (2019) szerint „*A gondok megoldásának*” többféle lehetősége van, melyek alapja a szemléletváltás.

Ezek:

- a nemzetközi egyezmények létrehozása és azok keretében történő együttműködés;
- a nemzeti természet- és környezetvédelmi törvények megalkotása, érvényesítése és ezek szellemében történő tevékenységek megvalósítása;
- a szemléletváltás leghatékonyabb eszköze a nevelés: a környezeti nevelés, a fenntarthatóságra nevelés, azaz a környezettudatos gondolkodás- és viselkedésmód, a fenntarthatóságra törekvés kialakítása.”

Húsz év után Meadows és munkatársai újra elvégezték a vizsgálatokat, miközben több világmodellezési konferenciát is tartottak. Az eredmények némi optimizmusra adnak okot. Javultak a Föld esélyei, akadnak megoldások, de sürgős beavatkozásokra és az emberiség szemléletváltására van szükség (Kerényi, 2003).

A globális környezeti kérdések és a környezetvédelem tekintetében jelentős mérföldkő volt a Stockholmban 1972-ben megrendezett konferencia, „Az Egyesült Nemzetek Konferenciája az Emberi Környezetről”, amely az első globális környezetvédelmi összejevetelt jelentette. A konferencián 113 állam képviseltette magát. Magyarország diplomáciai bonyodalmak miatt nem vett részt. A tanácskozáson a központi figyelmet a természeti környezet (levegő, víz, talaj, élővilág ökológiai rendszere) veszélyeztetettségeire irányították. A fejlődő országok gazdaságfejlesztési problémái is napirendre kerültek.

Az ENSZ Közgyűlése 1984-ben határozott, hogy alakuljon meg a Környezet és Fejlődés Világbizottsága független szakértőkből. A bizottság feladata a második környezetvédelmi világkonferencia koncepciójának megalapozása. A Bizottság 1984 októberében tartotta alakuló

ülését Genfben. Jelentős számú plenáris ülést követően a záró ülést Tokióban rendezték 1987 februárjában. A fenntartható fejlődés koncepciójának felszínre hozatala és központba való állítása jelentette. Minden cselekvést a fenntarthatóság elvei szerint tanácsoltak újraértékelni. A fenntarthatóságról a következő definíciót fogadták el: „*A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen generáció szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generáció esélyeit arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.*” Olvashatjuk magyar nyelven is megjelent, Közös jövőnk címmel (Persányi, 1988), de a magyar fordításban akkoriban még harmonikus fejlődésként szerepelt a fenntartható fejlődés.

A fenntartható fejlődés-elv lényeges elemei a következők:

- az alapvető szükségletek kielégítésének feltétlenül elsődlegességet kell biztosítani;
- korlátozások szükségessége, amelyeket a technológiai fejlettség és a társadalom hoz létre, hogy képesek legyünk mind a jelen, mind a jövő generációk igényeinek kielégítésére.

A jelentés kiemelte, hogy a nemzeti szinten megvalósított fenntartható fejlődés nem vezethet eredményre, ezért globális megvalósításra van szükség. Ezért előtérbe kerültek az országok közötti kapcsolatok, amelyek regionális, illetve globális jellegűek. Az energiatermelés, az ipar, a mezőgazdaság, a városfejlesztés, a kereskedelem és az áruszállítás területén fokozott mértékben kell figyelembe venni az ökológiai rendszerek terhelhetőségét.

A bizottság által kiadott ún. Brundtland-jelentés nagy visszhangot váltott ki és világszerte általános elismerést kapott. Ennyi év távlatából visszatekintve azonban néhány hiányossága is nyilvánvalóvá vált. Egyik fontos hiányosság a környezet eltartó képességének mélyebb elemzése, a másik a környezettudatosságra való nevelés szükségességének elhanyagolása (Angyal-Ballabás-Csüllög-Kardos-Munkácsy-Pongrácz-Szabó, 2012.).

2.2. A környezetvédelem alapjai

Az ENSZ 1992. júniusában Rio de Janeiróban tartotta világkonferenciáját, hivatalos nevén ENSZ Konferencia a Környezetről és Fejlődésről (UN Conference on the Environment and Development). Ez az új szemlélet összekapcsolta a környezetvédelmet a gazdasági fejlődéssel. A fenntartható fejlődés központi jelszóvá vált, mindenki lelkesedett érte: a kormányok, az üzleti szféra, a zöldmozgalmak. Világossá vált, hogy a fenntartható fejlődésről egységes értelmezés nem várható, hanem többféle felfogása formálódik, körvonalazódik a világban. A Riói Konferencia elfogadta a klímaváltozási, és a biodiverzitás-védelmi egyezményt.

Az ENSZ 2002. szeptemberében Johannesburgban rendezte a Világcsúcs konferencia a fenntartható fejlődésről (World Summit on Sustainable Development) néven találkozót. Ennek fő feladatául a Riói Konferencia óta eltelt időszak értékelését, elemzését, az elfogadott kötelezettségek végrehajtásának felmérését tűzte ki célul. Továbbá új feladatok kijelölése mellett az intézményi és finanszírozási intézkedésekre vonatkozó javaslatok kidolgozása volt a feladatuk a fenntartható fejlődés érdekében. A Rio de Janeiró-i konferencia óta 10 év telt el, így aktuálissá vált az ott felvetődött környezeti problémák újragondolása, illetve az újabban felmerült problémák megvitatása, miután a 10 év alatt megkötött egyezményeket kevesen tartották be. Az elmúlt 30-40 év eredményeként kialakulóban van a környezetvédelem, a gazdasági és a szociális szféra összefonódása. Ez alapvetően új felfogást és problémamegközelítést jelent (Angyal-Ballabás-Csüllög-Kardos-Munkácsy-Pongrácz-Szabó, 2012.).

2.3.A környezetvédelem meghatározásai

A legtöbb szerző abban egyetért, hogy a környezetvédelem társadalmi tevékenység, amely az emberi társadalom saját életfeltételeiben (saját maga által) okozott károsodások megelőzésére, a károk mérséklésére vagy elhárítására irányul.

A Környezet- és természetvédelmi lexikonban (Láng 2002.) található definíció szerint a *„környezetvédelem olyan céltudatos, szervezett, intézményesített emberi (társadalmi) tevékenység, amelynek célja az ember ipari, mezőgazdasági, bányászati tevékenységéből fakadó káros következmények kiküszöbölése és megelőzése az élővilág és az ember károsodás nélküli fennmaradásának érdekében.”*

Ugyanitt a természetvédelem értelmezéséről az alábbiakat olvashatjuk: *„a természetvédelem olyan céltudatos, szervezett, intézményesített emberi (társadalmi) tevékenység, amelynek célja a természet élő és élettelen értékeinek feltárása, tudományos alapokon nyugvó szakszerű fenntartása, kezelése, megőrzése”.*

Ezen meghatározások alapján a környezetvédelem nem azonos a természetvédelem fogalmával, de sok a közös vonás a két fogalom között. Mindkettőről elmondható, hogy intézményesített társadalmi tevékenység. De míg a környezetvédelem a human populáció védelmét helyezi előtérbe, s célja a megfelelő életkörülmények révén az ember (és utódaik) egészségének és fennmaradásának a biztosítása, addig a természetvédelemnek a bioszféra sokszínűségének az összes élőlény (a tudomány által ma ismert közel 1,5 millió faj, ami közül csak egy a Homo sapiens) és az élettelen természet, vagyis a természeti értékek megóvása a célja. A

környezetvédelem és természetvédelem viszonyában a komplementaritásnak kell érvényesülnie, Tardy (1994) szerint *„két egymást kiegészítő, egymásnak alá nem rendelhető terület, amelyeknek tevékenységét, stratégiáját és intézkedési tervét (az egyenrangúság szigorú tiszteletben tartásával!) szorosan össze kell hangolni”*.

A környezetvédelem nem lehet csupán védekező jellegű, hanem tudatos és tervszerű környezetfejlesztést is magába foglalja.

Az összehangolt intézkedések legfőbb elemei:

- a károkat megelőző védelem;
- az okozott károk megszüntetése;
- az emberi környezet fejlesztése;
- a természeti erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodás.

A jelenleg érvényben levő Környezetvédelmi törvény az 1995. évi LIII. törvény, amely kimondja, hogy a környezetvédelem *„olyan tevékenységek és intézkedések összessége, amelynek célja a környezet veszélyeztetésének, károsításának, szennyezésének megelőzése, a kialakult károk mérséklése vagy megszüntetése, a károsító tevékenységet megelőző állapot helyreállítása”*.

Tekintettel arra, hogy a környezeti alapprobléma a népesedési folyamatban, a gazdasági és fogyasztási tevékenységekben gyökerezik, a megoldást is itt kell keresni. A megoldás kulcsa az, hogy biztosítsa az emberiség, a globális földi rendszer (a bioszféra) és alrendszeinek zavartalan működését. A környezeti konfliktusokat kiváltó okok mindegyike visszavezethető a termelési és a fogyasztási tevékenységekhez.

A környezeti válság az emberiség társadalmi-gazdasági tevékenységei és a földi természeti környezet közötti konfliktusok fokozatos elmélyülése miatt alakult ki. E konfliktusok megoldására szerveződött a környezetvédelem mint intézményesített cselekvési rendszer.

2.4. Globális problémák

Egy hazai jegyzet (Bihariné-Kanczler) rávilágít számos globális problémára. Egy probléma akkor minősül globálisnak, ha a Föld egészét érintő, szerte a világban érezhető a hatása. Tehát globális problémát jelentenek azok a társadalmi, gazdasági és környezeti jelenségek, amelyek térben és időben a Föld egészére kiterjedve, katasztrófákkal, természeti csapásokkal fenyegetik az emberiség jövőjét, és amelyek csak globális szinten kezelhetők hatékonyan. Sikeres kezelésük egyre sürgetőbb, kihívást jelent az emberiség számára.

Több olyan tényező is van, amely meghatározó az ökológiai és humán világkrízis kibontakozásához. Egyike ennek a pazarló társadalmi fogyasztás és a növekedési kényszer.

A globális problémák egy része humán, másik része környezeti-ökológiai világkrízis formájában jelentkezik napjainkban.

A humán világkrízis elemei: éhezés, túlnépesedés, az iskolázottság hiánya, a népesség egyenlőtlen eloszlása a Földön, szegénység, a gazdag és a szegény népek közötti növekvő szakadék.

Az ökológiai világkrízis elemei: a nem megújuló erőforrások kimerülésének veszélyei, a megújuló természeti erőforrások fokozódó szennyeződése, a biológiai sokféleség veszélyeztetettsége, az édesvízi készletek korlátozottsága, a termőföld-erózió, a víz-, talaj-, levegőszennyezések, az üvegházhatású gázok mennyiségének növekedése, az ózonréteg vékonyodása, a gyors erdőfogyatkozás, a bioszféra hulladék-befogadóképességének korlátozottsága.

Ennek tükrében a gondok az alábbiak: a környezeti elemek (levegő, víz, talaj) megromlott állapota, éghajlatváltozás, elsivatagosodás, a földi népesség alakulásának és a települési környezetnek a káros hatásai, a fajok sokféleségének csökkenése, a fajok pusztulása, energiaválság és a hulladékkrízis.

A légszennyezés globális probléma, olyan káros anyagok kibocsátását jelenti a levegőbe, mint például a szén-monoxid, szén-dioxid, a nitrogén-oxidok és a szálló por. Ezeknek forrásai a gazdasági ágazatokat tekintve az energiaipar, a mezőgazdaság, a közlekedés, a nagy energiaigényű iparágak (például a fémkohászat), a fosszilis tüzelőanyagokat elégető üzemek, energiaátalakító gépek, motorok, tűzhelyek, kazánok, valamint a lakossági fűtés is igen jelentős forrás.

A víz egyik fontos, hanem a legfontosabb feltétele az életnek. Az élőlények szervezetének jelentős részét víz alkotja. Az élet alapvető része és nélkülözhetetlen erőforrás mind az emberi fogyasztás, mind a termelési folyamatokhoz, gazdasági tevékenységekhez is. A bolygónkon fellelhető víztömeg mennyisége szinte felbecsülhetetlen, emberi célokra csak az édesvíz használható (a vízburok 2,6%-a), amelynek nagy része nehezen elérhető. A vízkészlet földrajzi elosztása változó, és sok tényező befolyásolja, például az éghajlat, a csapadék, a geológiai sajátosságok és az emberi tevékenység. Az ember számára a Föld teljes vízkészletének csak a körülbelül 0,03%-a használható. Az édesvíz „véges” mennyiségét jelzik az egyes régiókban már jelentkező vízellátási zavarok. Az ENSZ adatai szerint nem jut egészséges ivóvízhez a Föld

lakosságának körülbelül egynegyede, higiénikus (vízzel ellátott, vízöblítéses vécével felszerelt) lakhelye több mint a felének nincs.

A vízzel való gazdálkodás az emberi tevékenységek és a környezeti tényezők összehangolt kezelését jelenti annak érdekében, hogy hatékonyan és fenntarthatóan használjuk fel és védelmezzük azt az értékes erőforrást.

A világ több régiójában a víz elsősorú „ásványkincsé” lépett elő. A vízzel való gazdálkodás az emberiség számára létkérdés, hiszen az édesvízkészlet véges. A mezőgazdasági öntözési technológiák megújulása hozhatja a legnagyobb eredményt a takarékoság terén.

Ma már globális méreteket öltött az élővizek elszennyeződése. Az édesvízbe jutott szennyeződések a legveszélyesebbek az emberi egészségre, hiszen azt használjuk főzésre, ivóvízként. A mezőgazdasági üzemek területéről műtrágya és növényvédő szerek juthatnak a vizekbe. Számos forrása van a vízszennyezésnek, például trágyák lefolyása, szennyvízcsatornák, olajszivárgások és szemétkerakók, ipari üzemek szennyező anyagai is veszélyt jelentenek.

A népesség növekedésével együtt növekszik a termőföld felhasználása iránti igény, ebből adódóan gyorsul annak intenzív igénybevétele, pusztulása. Egyre kevesebb az újonnan művelésbe vehető termőföld mennyisége. Az új területek bevonása más ökoszisztémák kárára történhet. Erre példa az esőerdők rohamos léptékű irtása, mely új mezőgazdasági területek eredményez.

A szemét elhelyezése is egyre nagyobb kihívást jelent világszerte. A meglévő szeméttárolók megtelnek és nagy probléma helyet találni az újaknak. Az egyre pazarlóbb életmódunk következtében a szemét mennyisége is növekszik. Az újrahasznosításra szinte minden országban történtek intézkedések, nagyon eltérő eredményekkel. Németország a rangsor legtetején áll, szinte mindent, a hulladék 90%-át újrahasznosítják és mintaszerű a szelektív gyűjtés szervezettsége. Svájcban az újrahasznosítás aránya kiemelkedő, 80%. Számottevő eredmények vannak Hollandiában, Finnországban és Svédországban is. A skandináv országok a hulladék több mint 60%-át újrahasznosítják. Görögországban és Olaszországban a helyzet elkésztető, mert ezekben az országokban még a szelektív hulladékgyűjtés is megoldatlan. Az USA-ban a hulladék-újrahasznosítás aránya 30%. Afrika az a földrész, ahol szinte minden hulladékot hasznosítanak a gumiabroncsoktól a konzervdobozokig, még az ételmaradékot is hasznosítják, ezeket az állatokkal etetik meg. Ezen a földrészen valósul meg igazán a nulla szemét életmód; úgy tűnik, a szegénység ehhez a legjobb motiváló erő.

A legnagyobb gondot világszerte a veszélyes hulladék jelenti (Mika-Pajtkókné, 2015).

Ökológiai lábnyomunkat (az ökológiai lábnyom az a terület, ami az aktuális életvitelünkhöz szükséges javakat – élelem, energia stb. – károsodás nélkül meg tudja termelni) többféleképpen is tudjuk csökkenteni. Például kevesebb autózással, a szén-dioxid-kibocsátás nagymértékű csökkentésével, az élelmiszer-pazarlás csökkentésével, épületeink megfelelő szigetelésével.

2.5.Összefoglalás

Az ember viszonya környezetéhez – a többi élőlényéhez hasonlóan – biológiai probléma is, annak ellenére, hogy a társadalomban élő ember a világ egészével folytatott „anyagcseréjét” speciális formában, a munka révén valósítja meg. Az emberiség létének feltételeit bolygónkon biológiai értelemben is biztosítani kell. Az élő állapot azonban nemcsak a létfenntartó biológiai folyamatok lefutását jelenti, hanem az élő szervezetek állandó kölcsönhatását is azzal a környezettel, amelynek „keretei” között élnie kell.

Az emberiség a természeti környezetével való viszonyt szinte napjainkig elég egyoldalúan értelmezte. Gyakran erőszakosan elvette és céljai érdekében hasznosította mindazt, amire szüksége volt. Ennek következményeként a bioszféra degradációja már olyan méreteket öltött, hogy felelős tudósok, politikusok és civil szervezetek felhívták a világ figyelmét arra, hogy a környezettel szembeni magatartásunkon gyökeresen változtatni kell, ha nem akarjuk fennmaradásunkat is veszélyeztetni. A veszély valódi mértékét növeli, hogy a környezet szennyeződésének káros hatásai jelenleg még nincsenek kellő alapossgal feltárva; tanulmányozásuk módszertana sok vonatkozásban kidolgozatlan; a bioszféra degradációjának káros következményei nehezen érzékelhetők és prognosztizálhatók, ezért a figyelem nem mindig összpontosul a tényleges megelőzésre. Az emberi környezetnek alapvetően három összetevője van: az élettelen természet (a lito-, pedo-, a hidro- és az atmoszférából összetevődő geoszféra), az élővilág (a bioszféra) és a társadalom (a nooszféra). Ezek mindegyike önmagában véve is rendkívül bonyolult, összetett jelenségcsoport, ráadásul egymással is jellemző kölcsönhatásban vannak. A környezetvédelem olyan megelőző jellegű társadalmi tevékenység, amelynek célja a természeti környezet (alapkőzet és talaj, víz, levegő, élővilág) és művi alkotások (pl. műemlékek) megóvása mindazon hatásoktól, amelyeket az emberiség igényeinek kielégítése céljából veszélyeztetik vagy visszafordíthatatlanul károsítják. A környezetvédelem széles körű tevékenység, ami nagyon sok tudomány oldaláról igényel speciális ismeretanyagot (Angyal-Ballabás-Csüllög-Kardos-Munkácsy-Pongrácz-Szabó, 2012).

3. Óvodánk bemutatása

Dombóvár központjában, családi házas környezetben egy általános iskola, egy zeneiskola és egy gimnázium szomszédságában 2003. szeptember 1-től működik a Margaréta Református Óvoda, mely az 1. fotón látható. Az intézmény fenntartója a Tolnai Református Egyházmegye.

1. ábra Margaréta Református Óvoda

(Forrás:Saját készítés 2022.)

Óvodánk eredetileg polgári háznak épült. Az épületben 1949-től működik óvoda. Családias hangulatát megtartva, többszöri bővítés és átalakítás után nyerte el jelenlegi formáját. Bővítés során tornaszoba építésére került sor. A tornaszobához tartozik szertár, felnőtt- és gyermekmosdó. Kialakításra került egy só pince, valamint a csoportszobák és berendezésük, a mosdók teljes felújítása fűtőkorszerűsítés és hőszigetelés is megvalósult.

Óvodánk új épülettel gazdagodott, mely 2022. június 10-én került átadásra, amit a 2. számú képen láthatunk.

2. ábra A Margaréta Református Óvoda új épületszárnya

(Forrás: Saját készítés 2022.)

Az intézmény iránti növekvő érdeklődés miatt volt szükség a bővítésére. Az óvoda kertszomszédságában álló társasház került átalakításra, mely közös udvarral kapcsolódik a régi épülethez. Ebben az épületszárnyban két csoportszoba és a hozzájuk tartozó öltözők, gyermek- és felnőtt mosdók, ágyazó helyiségek kerültek kialakításra. A tetőtérben található egy melegítő konyha és egy iroda helyiség. Az első emeleten helyet kapott egy fejlesztő szoba, mely lehetőséget biztosít kiscsoportos foglalkozások megtartására, vagy egyéni fejlesztésekre.

Tágas, világos csoportszobák, melyet a 3. számú fotón láthatunk, elegendő teret biztosít a szabad játékhoz, mozgáshoz és helyet biztosít a különböző asztali tevékenységekhez, foglalkozásokhoz.

3. ábra A Margaréta Református Óvoda új épületszárnyában található Mókus csoport

(Forrás: Saját készítés 2022.)

Az épület melegéről hőszivattyús padlófűtés gondoskodik. A tetőn elhelyezett napelemek biztosítják az épület villamosenergia ellátottságát és a víz felmelegítését. A felújítás eredményeként óvodánk korszerűvé, és akadálymentessé vált, ahol egészséges, esztétikus környezetben tudjuk nevelni gyermekeink.

Az óvodában négy magyar anyanyelvű és egy német nemzetiségi két tannyelvű csoport működik 125 férőhellyel, vegyes életkorú gyermekekkel.

Az intézmény dolgozóinak létszáma 24 fő, csoportokként két óvodapedagógus egy dajka, valamint óvodavezető, óvodatitkár, kettő konyhai dolgozó, udvaros-karbantartó, takarító-gyermekgondozó és egy fejlesztő pedagógus dolgozik. A nevelő munkát kettő pedagógiai asszisztens segíti, aki az óvodapedagógusok iránymutatásával egyéni és mikrocsoportos játékos fejlesztéseket végeznek a délelőtti órákban a sópincében. A légző és mozgásos fejlesztések hatása fokozódik a sópince klímája által. A csoportok napi és órára lebontott beosztással vesznek részt ezeken a foglalkozásokon. A délutáni pihenő időt minden héten másik csoport tölti a sópincében, ahol az erre a célra beszerzett ágyakat és hálósákokat használják a

gyermekek. A pedagógiai asszisztensek szakképzettek. A nevelő, oktató és fejlesztő munkákat segíti még egy logopédus, gyógypedagógus és egy gyógytestnevelő kollega, aki egyben munkatársunk is.

3.1. Óvodánk udvara

Az udvari játékok változatos mozgástevékenységre adnak lehetőséget, a gyermekek biztonságát segítik az EU szabványnak megfelelő, rendszeresen ellenőrzött, karbantartott játékeszközök, melyekből néhányat a 4. számú fotó szemléltet.

4. ábra Margaréta Református Óvoda udvara

(Forrás: Saját készítés 2022.)

A tágas, hatalmas fáktól árnyas játszó udvart részben térkő burkolat, részben gumi (a hinták, csúszdák és a mászóókák alatt) valamint fű és gyeprács borítja.

Elhelyezésre került az udvar oldalsó részén csoportonként egy-egy magaságyás. Ez lehetőséget biztosít minden gyermek számára, hogy megismerjék a kertészkedés alapjait, kerti szerszámok használatát, hogy közvetlen kapcsolatba kerüljenek a természettel. Ezek a magaságyások könnyen felérhetőek a kisebb gyermekek számára is, így segíthetnek a növények gondozásában.

Figyelemmel kísérhetik növekedésük, termések fejlődését. Tavasszal a gyermekek borsót, metélőhagymát, sóskát vetnek, paradicsomot palántáznak magaságyásukba. Különböző virágmagokat, virágpalántákat vásárolnak a közeli gazdaboltban és a kertészetben, melyeket

közösen ültetik el. Játékidőben szeretettel csipkedik, eszegetik a már kifejlett növényeket, akár másik csoport növényeit is megdézsmálják.

Az udvar hátulsó sarkában kihelyezett komposztáló segít az óvodásoknak megismerni a hulladék újrahasznosításának fontosságát és megvalósítását. A komposztálás során megfigyelhetik hogyan alakul át konyhai és a kerti hulladék tápanyagdús komposzttá, amelyet felhasználhatunk a magaságysaink táplálására. A csoportszobában összegyűjtött komposztálható hulladékot minden nap más gyermek viheti ki a komposztálóra az udvari játék kezdetekor. Szívesen vállalják ezt a megbízást, sőt jutalomként tekintenek rá a gyermekek.

A komposztálás lépései:

- Gyűjtés: A csoportszobai és a gyermekek által otthonról hozott szerves hulladék gyűjtése folyamatosan történik. Ezt naponta a komposztba helyezzük.
- Aprítás: A gyorsabb lebomlás érdekében és a komposztláda mérete miatt a komposztálóba kerülő anyagokat 5cm-nél kisebb darabokra aprítjuk, tépjük. Ez nagyon érdekes tevékenység a gyerekek számára, szívesen végzik.
- Feltöltés: A komposztáló aljára nagyobb anyagot, ágakat teszünk, hogy biztosítsuk alulról a levegőzést. Erre rétegezzük a csoportszobából, konyhából, kertből kikerülő különböző fajtájú szerves hulladékot.
- Folyamatosan figyelemmel kísérjük és ügyelünk komposztáló rendezettségére, környékének tisztaságára.
- Keverés: Amikor megtelt, megkérjük óvodánk karbantartóját, hogy jól keverje össze és a gyermekekkel meglocsoljuk. Aztán hagyjuk érni a komposztot. Kiszáradás ellen védjük, zsákvászonnal letakarjuk. (télen ez melegen tartja). Ha nedves a komposztunk forgatjuk, levegőztetjük, ha száraz öntözzük. Az állaga akkor megfelelő, ha kezünkkel összenyomva nedves tapintású, de nem lehet belőle a vizet kinyomni. A bomlási folyamat első szakaszának végén (5-6 hét) a hőmérséklet folyamatosan csökken, és a halom benépesül talajlakókkal (férgek, ezerlábúak, ugróvillások, ászkák, atkák). A friss komposzt még egy érési szakaszon megy keresztül, ekkor földigiliszták lazítják és keverik az anyagot. Végül a humuszképződés befejeződik, kialakul az érett komposzt.
- Szitálás, rostálás, érett komposzt felhasználása. Magaságysaink földjének felújítására használjuk. Tápanyagban gazdag, javítja a talaj minőségét és szerkezetét, levegőzését, vízháztartását, növeli a biológiai aktivitást és a növények ellenálló képességét. Sötét színe segíti a talaj felmelegedését.

A szelektív hulladékgyűjtés minden óvodai csoportban megvalósul. A műanyag és a papír hulladékot külön –külön tudjuk gyűjteni, így alakítva a gyermekek ÖKO-szemléletét, a hulladékcsökkentés fontosságának megértését. Korán megtanulják a különféle típusú hulladékokat szétválogatni és újrahasznosítani. Rajzolásához, barkács tevékenységhez használt papírokat kapnak a gyerekek, a takarékoságra folyamatosan felhívjuk figyelmüket.

3.2. Jeles napok

Törekszünk rá, hogy óvodánkban minél több jeles napot megünnepeljünk, ezek közül kiemelném azokat, melyek segítenek megismerni és elmélyíteni a környezettudatosság és a fenntarthatóság fontosságát. Nagy izgalommal várják a gyermekek a programokat, hiszen ezek a napok nem olyanok, mint a megszokott hétköznapiak.

3.2.1. Autómentes világnap

Az autómentes világnap szeptember 22-én van. Ez a nap arra ösztönözi az embereket, hogy aznap kerékpárral, gyalog, vagy tömegközlekedéssel közlekedjenek az autók használata helyett, ezzel is csökkentve a környezeti terhelést. Ezen a napon városunk egész napos programmal hívja fel a figyelmet az autófüggés káros hatásaira, ösztönözi az embereket az alternatív közlekedési módok használatára. Ezen a rendezvényen csoportjaink minden évben részt vesznek.

Óvodánk első udvarán sor került a felnőtt és gyermek biciklitárolók bővítésére az előző évben. Ezzel is ösztönözve intézményünk dolgozóit és gyermekeit a biciklis közlekedésre. A dolgozók 1/3-a biciklivel, 1/3-a gyalog, vagy tömegközlekedéssel érkezik a munkahelyére.

3.2.2. Állatok világnapja

Állatok világnapját október 4-én ünnepeljük. Ez a nap a gyermekek természetes tevékenységei által épül be az óvodai életbe. Mindez számtalan előkészület, szervezési feladat mellett tudatosan felépített folyamatokra épülő, komplex tervezés alapján történik. Célunk, az állatokról szerzett ismeretek bővítése. Az állatok iránti tisztelet, felelősségérzet, szeretet elmélyítése. Érzelmi intelligencia fejlesztése.

Feladatunk az állatokról szóló zenei, irodalmi, képzőművészeti alkotások összegyűjtése, megismertetése a gyermekekkel. Erre a napra kutyabemutatókkal, állatsimogatóval, kézműves tevékenységekkel készülünk. Élelmet gyűjtünk a helyi kutya menhelynek. Egyik évben egy évre örökbe fogadtuk a vízilovat, a pécsi állatkert lakóját. Ez a jeles nap lehetőséget ad arra,

hogy az óvodában megismerjék és megbecsüljék az állatokat, megértsék, hogy mennyire fontosak a környezetünk és az emberi élet szempontjából is.

3.2.3. Víz világnapja

Víz világnapját március 22-én tartjuk. Célunk, a gyermekek környezettudatos, környezetvédő magatartásának megalapozása, fejlesztése. Ismeretszerzés a víz fontosságáról, védelméről, hasznosításának lehetőségeiről, körforgásáról. Tapasztalatok gyűjtése természetes vizeinkről, élővilágáról, szakemberek bevonásával. Minden évben erre az alkalomra meghívjuk a vízmű munkatársait, akik vizes kísérletekkel, vízzel kapcsolatos játékokkal hívják fel a figyelmet a takarékos vízhasználatra, az édesvíz fontosságára és az édesvízkészlet fenntartható kezelésére. Terepi gyakorlatokon környezetünk természetes vizeinek megismerése érdekében kirándulást szervezünk a közeli tóhoz.

3.2.4. Egészségnap

Egészségnapot (intézményünkben március közepén tartjuk) szervezünk, mely egy családi nap a zöld tartalmak jegyében. Lehetőséget ad az egészséges életmód szokásainak alakítására a családokkal közös programok során. Nagy örömmel készülnek a gyermekek erre a napra, ennek oka, hogy ilyenkor családtagjaik is eljönnek, délutánra teljesen benépesül az óvodaudvar. A családi összetartozás erősítése, közösségformálás, a sportolási kedv fokozása a cél. A gyermekek által már ismert aerobik oktató bemelegítő tornájával kezdődő családi délutánon a szülők gyermekeikkel közösen vehetnek részt különböző akadémia pályák teljesítésében, gyümölcstálak, saláták elkészítésében, alapanyagainak megismerésében.

3.2.5. Föld napja

Föld napját világszerte április 22-én ünneplik. Ismerkedünk a természet megóvásával, a föld, levegő védelmének fontosságával, fák hasznosságával. Megtanuljuk a természetjárás szabályait, viselkedésformáit. Hangsúlyozzuk a növények ápolását, gondozását, ültetést, veteményezést, saját munkánk értékét. Felhívjuk a figyelmet az emberi élet fontosságára, egészség megóvására és a szabályok betartására.

Erre a napra minden gyermektől kérünk egy cserép virágot, amit közösen ültetünk el, ezzel is hozzáteszünk az óvoda udvarának szépségéhez, családias kinézetéhez. Környezetvédelmi témájú játékokkal vetélkedőt szervezünk. Kirándulásokat szervezünk közeli parkokba,

kiránduló helyekre, mint például Lengyel Annafürdőre, Dombóvár-Szőlőhegyen található Nyerges tóhoz, Bószénfai Szarvasfarmra.

Az élmények felidézését és újra élését segítik a tevékenységekről, kirándulások alkalmával készült fotók, melyeket a falújságra kihelyezve a szülőket is motiválják egy-egy kirándulásra. Több család is beszámolt róla, hogy az óvoda hatására hétvégén visszatértek a gyermekekkel már közösen bejárt helyszínekre.

3.2.6. Madarak és fák napja

Madarak és fák napjának megünneplését május 10-ére szervezzük meg, de ezt megelőző héten óvodai csoportjaink megfigyelő sétákra indulnak a közeli tóhoz és a körülötte lévő erdőbe, melynek tervezetét számú mellékletben olvashatjuk. Ilyenkor távcsövekkel és nagyítókcal figyeljük meg a felröppenő madarakat, vagy a fák törzsén sokasodó bodobácsokat. Alkalmunk van megfigyelni élt módjukat. Minden alkalommal meghallgatjuk a madarak hangját és próbáljuk utánozni.

Feladatunk, a környezetünkben élő madarak megismertetése, élőhelyük, életmódjuk bemutatása. Ehhez segítségül madarászokat látunk vendégül, akik előadást tartanak a madarokról, azok védelméről, etetésükről. Szemléltető eszközökkel színesítik a hallottakat. Óvodánk néhány csoportja minden évben ellátogat Tüskébe, a Madárváltóra. Ez egy táborhely, erdei iskolaként is működik gazdag növény-és állatvilággal. Ahol megnézhetik a madárvilág bemutatótermet és részt vehetnek madárgyűrésen is.

Óvodánk udvarán több fajta fa és cserje található. Ezek nagy részét 2023 őszén ültettük óvodánk református fennállásának 20. évfordulójára. Játékosan kerül sor ezeknek a fáknek a beazonosítására, kéregnyomat vételre.

3.2.7. Környezetvédelmi világnap

Környezetvédelmi világnapot június 05-én ünnepeljük. Célunk, a fenntarthatóság, környezettudatos magatartás, gondolkodás alakítása. A szelektíven összegyűjtött hulladék újra hasznosítása.

Feladatunk, hogy megmutassuk „Miből, mit lehet?” Esztétikai élmény nyújtása, közösségi érzés erősítése, csoportokban való munkálkodás során. Egymás munkájának tisztelete, megbecsülése. Sikerült megnyernünk a családokat, hogy az otthon feleslegessé vált holmikat, már nem használt eszközöket újrahasznosítás céljából elrakják, össze gyűjtsék. Az év folyamán

folyamatosan behozhatják csoportjainknak a háztartásokban feleslegessé vált szövetdarabokat, fonalakat, újra felhasználható háztartási hulladékokat (papírguriga, dobozok).

Óvodánk a korábbi években ehhez a világnaphoz kapcsolódóan papírgyűjtést szervezett. Egy héten keresztül nyílt lehetőség a papírhulladék gyűjtésére. Az óvoda udvarán kihelyezett konténerbe vitték a gyermekek, szüleikkel együtt a háztartásokban felhalmozódott, összerakott újságokat, kartonokat, csomagoló anyagokat. Elszállítás után az ellenértéke óvodánk csoportjait gazdagította. Nevelési értéke óriási, hiszen a szülők bevonódnak, a gyermekkel közösen tevékeny részese a gyűjtésnek. Minden résztvevő fél fejlődik a hulladékgazdálkodási szemlélet, környezettudatos gondolkodás terén. Hatására erősödik a hulladékkezelési szokásuk, tudatosabban, nagyobb odafigyeléssel használják a külön gyűjtő kukákat a csoportszobákban és a hulladékszigetekenél is. Sajnos megváltoztak a papírgyűjtés feltételei. Most már napi díjat számolnak fel a konténer kihelyezésére és minimum 2000 kilogramm a súlyt határoztak meg a gyűjtéshez. Ezen feltételek mellett a tavalyi évben nem szerveztük meg a papírgyűjtést.

3.3. Nevelési céljaink

Helyi pedagógiai programunk az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja, a Magyarországi Református Egyház Közoktatási Törvénye és a Református Óvodai Nevelés keretprogramja alapján készült.

Nagy hangsúlyt fektetünk az élményalapú pedagógiánkra, a tevékenykedtetésre, a környezetben történő megtapasztalásra. Feladatunk az érzékenyítés, a környezet és a természet megszerettetése, a környezettudatos magatartásformálás és a felelősségteljes tájhasználat.

Az óvodás gyermek fogékony a környezeti témákra, minden tanítás-tanulási folyamatot ebből indítunk. A környezettel való ismerkedés az óvodai nevelés egészében érvényesülő folyamat. Általa a gyerekek az őket közvetlenül körülvevő és a tágabb természeti és társadalmi környezetről olyan tapasztalatokat szereznek, amelyek az életkoruknak megfelelő biztonságos eligazodáshoz, tájékozódáshoz nélkülözhetetlenek. Célunk megláttatni és megértetni a fenntarthatóság és természeti egyensúly ok-okozati összefüggéseit. A környezetismeret szoros összefüggésben van az összes nevelési területtel, általában témája adja meg a többi foglalkozás témáját, létrehozva így a komplexitást. Így az ismeretek a lehető legtöbb csatornán keresztül jutnak el a gyerekekhez, biztosítva a tapasztalatok beépülését, későbbi hatékony alkalmazását. A környezet megismerése a tapasztalatok, ismeretek gyarapításával, feldolgozásával felkelti, és ébren tartja a gyerekek kíváncsiságát, érdeklődését, kielégíti megismerési vágyukat. Elősegíti,

hogy maguk fedezhessék fel környezetük tárgyait, jelenségeit. Lehetőséget ad a minél több érzékszervvel való tapasztalásra, az élmények több szempontú felidézésére.

A környezetvédelem az óvoda minden dolgozójának feladata, sőt a szülőtől is meg kell kívánni a példamutatást.

3.4. A környezeti nevelés hatásai

Néhány ok, ami miatt fontos már óvodában elkezdni a környezetvédelmi nevelést:

- **Környezettudatosság kialakítása:** Az óvodában a gyerekek még nyitottak az új gondolatokra és értékekre. A környezetvédelmi nevelés ebben az időszakban segít a környezettudatosság kialakításában, abban, hogy a gyerekek megértsék és értékeljék a környezetüket.
- **Empátia fejlesztése:** A környezetvédelmi nevelés révén a gyerekek megértik, hogy az emberi tevékenység milyen hatással van más élőlényekre és a környezetre. Ez fejleszti az empátiát és a felelősséget mind az élőlények, mind a környezet iránt.
- **Hagyományok és szokások kialakítása:** Az óvodai környezetvédelmi programok, például a kertészeti tevékenységek, a komposztálás vagy az újrahasznosítás, olyan hagyományokat és szokásokat alakítanak ki a gyerekekben, amelyeket később is tovább vihetnek.
- **Életmódformálás:** Az óvodában megtanulhatják a gyerekek, hogy milyen környezetbarát döntéseket hozhatnak a mindennapjaik során. Ez lehet például a hulladékcsökkentés, a víztakarékosság vagy a fenntartható energiafelhasználás.
- **Hosszú távú hatás:** Az óvodában megszerzett környezetvédelmi ismeretek és értékek hosszú távon is hatással lehetnek a gyerekek életére és viselkedésére, így hozzájárulhatnak egy fenntarthatóbb jövőhöz.

Néhány mód, ahogyan a gyerekek segíthetnek a családok zöld látásmódjának formálásában:

- **Példaértékű viselkedés:** A gyerekek gyakran utánozzák a szüleik viselkedését és ez fordítva is igaz lehet. Ha a szülők példamutatóan viselkednek és fontosnak tartják a környezettudatos életmódot, akkor a gyerekek is hajlamosak lesznek erre és megfordítva is igaz lehet.
- **Környezettudatosságra nevelés:** A gyerekek már korán, akár az óvodában is megtanulhatják a környezetvédelmi alapelveket. Otthon és az iskolában is különböző

tevékenységekkel, játékokkal és beszélgetésekkel lehet erősíteni a környezettudatosságot.

- Kertészeti tevékenységek: A családok együtt kertészkedhetnek vagy akár kis kertet is létrehozhatnak a gyerekekkel. Ez nem csak szórakoztató és tanulságos, hanem lehetőséget ad a fenntartható élelmiszertermelésre és a természetes környezet megóvására.
- Hulladékcsökkentés: A gyerekekkel együtt lehetőség van arra, hogy tudatosabban kezeljék a hulladékot, például az újrahasznosítás, a komposztálás vagy a csomagolásmentes vásárlás révén.
- Természetközeli tevékenységek: A közös kirándulások, természetjárások, kerékpározás vagy túrázás révén a gyerekek megismerhetik és megszerethetik a természetet, ami hozzájárulhat a környezet iránti tisztelet és szeretet kialakulásához.
- Kreativitás fejlesztése: A vezérfonal amely alapján működünk, a tevékenységközpontúság, amelynek lényege, hogy minden a megtapasztaláson múlik. Ha a gyerek csak hall róla, elfelejti, ha viszont látja, hallja, megérinti, akkor biztosan megtanulja.

3.5. Felkészülés az óvodai környezeti nevelőmunkára

Az állandóan változó világ, a természeti és társadalmi környezet jelenségeit és azok összefüggéseit az óvónő kiválóan tudja a gyermekekkel megértetni, megszerettetni, megismertetni, aki folyamatosan készül a környezeti nevelés feladatainak megoldására. Ez a felkészülés lelkiismeretes önképzés, vagy továbbképzés formájában is megvalósulhat. A megjelenő szakirodalom nyomán követése adja az alapját a szakmai felkészültségnek, a szakmai ismeretek gyarapításának. Megemlíteném Fehér Anna (2009): *A természet közelségével* című könyvét, mely sok segítséget nyújthat a mindennapos tevékenységekhez, jeles napokhoz kapcsolódó projektek előkészületeiben, kirándulások szervezéséhez

Fontos a módszertani felkészülés is melyekkel a környezeti nevelés hatékonysága növelhető, egyre színvonalasabbá tehető. A folyamatos fejlődés része a szemléltető eszközök gyarapítása. Ezzel hosszútávon az óvónő megkönnyítheti nevelőmunkáját. Az önképzés és továbbképzés mellett, jó lehetőség a szakmai fejlődésre más óvodás csoportok megismerése, intézményen belüli bemutató foglalkozások megtekintése és megbeszélése (Bihariné dr. Kerekó I., Légler J., Kanczler Gy.dr.).

3.6. Összegzés

Óvodánk mind felszereltségére, mind környezetére nagy hangsúlyt fektet. Különleges figyelmet fordít a környezetbarát és fenntartható eszközökre és tárgyakra. Az intézmény vezetősége és a dolgozók nyitottak a kommunikációra, az új ötletek, célok megvalósítására. Keressük a lehetőségeket és törekszünk arra, hogy a gyermekek természeti és társadalmi környezetének megismerését színesebbé, sokoldalúbbá tudjuk tenni. Közvetett módon irányítjuk felfedezéseiket, rácsodálkozásait a természet szépségeire. Lehetővé tesszük, hogy a természet felfedezése közvetlen érzékelés, észlelés útján történjen. Kiemelt szerepet kap az érzékszervek érzékenyítése, a tapintás, a látás, hallás, szaglás képességének fejlesztésével. Megmutatjuk a gyermekeknek az ember által létrehozott értékeket, ráébresztjük az emberi munka értelmére, hasznára. Szeressék és óvják a körülöttük lévő növény- és állatvilágot. Erősítjük és támogatjuk a bennük lévő kíváncsiságot, érdeklődést. A rendszeresen végzett megfigyelések és tevékenységek minden gyermekben nyomot hagynak. Kialakul a gyermek és természet közötti viszony. A sikeres és eredményes munka által erősödik önbizalmuk. Elsajátítják a természetismeret alapjait a tapasztalatok által. Megalapozzuk ökológiai szemléletüket. A környezeti nevelés biztosítja a környezet megvédéséhez szükséges tudást, készséget, értékrendszert és elkötelezettséget. Továbbá célja, hogy kialakítson az emberekben és a társadalom egészében egy új, az eddigétől lényegesen eltérő, környezettel kapcsolatos viselkedésmintát. Ehhez a szemléletváltáshoz a kisgyermekkorai alapozás, minta követés, az óvodai nevelés szilárd alapokat adhat.

Az óvoda és a család kapcsolata kiemelt fontosságú. Egyfelől azért, mert az óvoda nevelő tevékenysége kihat a szülőkre, a gyerekek révén felvilágosítja, tanítja a szülőket is. Másfelől tudatosítja a szülőknél a példamutató, felelősségteljes magatartás jelentőségét azáltal, hogy bevonja őket a környezeti nevelési feladatok megoldásába (Acsai, Hegedűs, Vízny 1990).

4. Zöld óvoda áttekintése

4.1. Zöld óvoda a kezdetekben

A 2000. évi XLIII. Hulladékgazdálkodási törvény kiadásával, mint magyar sajátosság indult meg rendszerszerű kidolgozása, a környezetügyért felelős tárca szakmai (megfogalmazás, álláspontkialakítás, feladatvállalás) és pénzügyi (környezetvédelmi alap céllelőirányzat (KAC) majd az EU csatlakozást segítő támogatás, jelenleg költségvetési forrás) támogatásával, amelynek természetesen voltak előzményei a környezeti nevelés iránt elkötelezett óvodapedagógusok kezdeményezései alapján.

A feladatok megvalósítását az ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kara végezte. Elkészült az óvodapedagógusok továbbképzésének alapját képező „Hulladékgazdálkodásról óvodapedagógusoknak” jegyzet, a tanfolyamokon 400 óvodapedagógus térítésmentesen vehetett részt az ország különböző területéről. Ekkor készült el a Zöld Óvoda honlap (www.zoldovoda.hu).

A korábbi pénzügyi források megszűntével a jogelőd környezetügyért felelős tárca Oktatási Osztálya folytatta az elindított folyamatot. 2005 decemberére elkészült a Zöld Óvoda 20 pontos kritérium- és indikátorrendszere, melyet az 2.számú mellékletben olvashatunk. Ennek alapján 2006 áprilisától került sor az oktatásügyért felelős tárcával közösen az első „Zöld Óvoda” minősítő cím pályázat lebonyolítására.

4.2. A Zöld Óvoda program céljai

- az óvodákban folyó fenntarthatóságra nevelés szellemében történő nevelőmunka megvalósítása és fejlesztése,
- az óvodás gyermekek környezettudatos szemléletének, gondolkodásának, magatartásának, megalapozása, formálása élményalapú tevékenységek során,
- a pedagógusok, a szülők, a helyi társadalom közösségei környezettudatosságának alakítása,
- a Zöld Óvodához tartozó helyi/térségi lakóközösségek értékeinek megismerése, azok fontosságának, védelmének tudatosítása a vidékfejlesztési elvek figyelembe vételével.

A Zöld Óvoda pályázat kiírása a környezetügyért és az oktatásügyért felelős tárcák közös munkája alapján jelenik meg. A Zöld Óvoda címre pályázó óvodák önértékelést készítenek három éves nevelőmunkájukról, amelyben számot adnak a 20 pontos kritériumrendszer segítségével az óvodában folyó fenntartható fejlődés elvei szerinti tevékenységek tartalmáról,

a környezeti nevelés szintjéről, az innovációs tevékenységek jellemző jegyeiről és az óvoda működtetéséről. A benyújtott pályázatokat szakértők értékelik. Amennyiben egy óvoda három alkalommal elnyerte a „Zöld Óvoda” címet, megpályázhatja a visszavonásig érvényes „Címmege tartó Zöld Óvoda” vagy az „Örökös Zöld Óvoda” címet. A Zöld Óvoda címmel rendelkező óvodák automatikusan tagjaivá válnak a Magyarországi Zöld Óvodák Hálózatának. A Hálózatot segítik kiadványok és szaklapok, továbbá a hálózati honlap (www.zoldovoda.hu). A Hálózat fejlesztése érdekében 2009-ben hét Zöld Óvoda bázisintézmény jött létre. A hozzájuk forduló óvodák munkáját segítik, azokat összefogó intézményként, aktív segítő lehetnek a Zöld Óvoda országos és regionális forrásközpontoknak is hálózatépítő munkájukban. Vidékfejlesztési Minisztérium Szakképzési Osztálya által közzétett A magyarországi zöld óvoda program és hálózat című írásában ez áll: *„A környezeti nevelés az Óvodai nevelés országos alapprogramjának fontos része, tömören megfogalmazza a feladatokat, és azt is ki lehet belőle olvasni, hogy a tevékenységre, élményre épülő környezeti nevelés megalapozza gyermekeink, és családjaik gondolkodását szemléletét. Aki ezen az úton jár, az tudja, hogy Konrád L. mit gondolt, amikor így szólt a pedagógusokhoz: „Mentsétek meg a reményt”.*

Az alábbi kritériumrendszer tartalmazza az óvodai nevelés e témakörének tartalmi jellemzőit. (Készült 2003-ban, az ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kar Hulladékgazdálkodási továbbképzésén):

- Olyan intézmény, ahol mindenki tisztában van a fenntarthatóság gondolatával.
- Az Óvoda szellemiségében a környezeti nevelés alapján működik.
- Olyan épületben üzemel az Óvoda, olyan a felnőtt közösség, amely már külső megjelenésében is sugározza, hogy itt egy „másmilyen” egy „fenntartható” közösség él.
- A helyi nevelési program a környezeti nevelést kiemelten „kezeli”, erre építi a fejlesztő tevékenységeket.
- A gyerekek nevelése életkorhoz igazodó tevékenységközpontú módszerekkel zajlik (sok-sok játékos tevékenység, szenzitív módszerek, életközösségek terepi tapasztaltatása stb.).
- Az óvoda berendezése az egyszerűség, a takarékoság a praktikusság jegyében készül, a helyi sajátosságot tükröző természetes anyagokból.
- Minden csoportszobának egyéni hangulata, arculata van, sok-sok növényvel, a természetsarokban a természet kincseivel.

- Az épületen belül energiatakarékos izzók vannak a folyosókon, termekben a világítás megfelel az egészségügyi előírásoknak Elterjedt szokás, hogy ha nincs szükség a villanyvilágításra, akkor lekapcsolják azt.
- Vízta karékos WC öblítők, a levegő illatosítására gyógynövényeket használnak.
- Szelektív hulladékgyűjtés biztosított az óvoda egész épületében.
- Papír, ételmaradék, szerves hulladék, udvari komposztáló, elemgyűjtési lehetőség
- Az óvoda működése során rongt (használt) papír külön tárolóba kerülnek, hogy a gyerekek újból felhasználhassák (elvihessék onnan rajzolni, hajtogatni stb.).
- Legyen lehetőség a használt ruhák, játékok, háztartási eszközök, könyvek cséréjére, a szülők segítségével.
- A gyerekek foglalkozási eszközeit, játékait körültekintően vásárolják meg, pl.: ne legyen mérgező festékekkel bekenve, ne legyen a környezetre káros.” Vidékfejlesztési Minisztérium Szakképzési Osztály lasz lone.kovacs@vm.gov.hu 1 1

A Zöld Óvoda olyan óvoda, ahol:

- az óvodai nevelés folyamatában meghatározó szerepe van a fenntarthatóságra nevelés elvei alapján folyó nevelőmunkának,
- a környezeti nevelés komplex módon áthatja az óvodai élet mindennapjait,
- a gyermekek nevelésében kiemelt helyen szerepel: az egészséges életvitel alapozása, a speciális igényekhez igazított egyéni bánásmód megteremtése, a tehetséges gyerekek céltudatos fejlesztése érdekében az egyéni igények kielégítése,
- a környezeti harmónia megalapozása érdekében, az óvoda dolgozói és a település lakossága együtt teremtik meg a környezeti feltételeket a legkörnyezetkímélőbb módon,
- az óvodapedagógusok szakmai felkészültsége speciális, a fenntarthatóságra nevelés pedagógiai értékeit közvetítő szakmai továbbképzéseken folyamatosan szélesedik; rendszeresen vesznek részt régiós és helyi konferenciákon, pályázatokon,
- segítik a térséghez/régiókhöz tartozó óvodákat a Zöld Óvodává válás folyamatában,
- mentor dolgozik a Zöld Óvodában, aki szerepet vállal a zöld tevékenységek koordinálásában, ezzel kapcsolatos rendezvények szervezésében, továbbképzések vezetésében,
- ha több alkalommal elnyerte a Zöld Óvoda címet, felkérésre bázisintézménnyé válhat.

Fontos, hogy az óvodapedagógusok tisztában legyenek a fenntarthatóság fogalmával. Sokan meghatározták már ezt (ENSZ, EU stb.), de talán a legismertebb és a legkifejezőbb az óvodai

nevelés szempontjából az első, a Brundtland Bizottság-adta fenntartható fejlődés fogalom (Gyulai 1985). Eszerint „*A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen generációk szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generációk hasonló szükségleteinek kielégítését.*”

Az óvoda szemléletformáló munkájának fontosságát erősítik a fenntarthatóság megvalósulását társadalmi szinten támogató törvények: a természet- és a környezetvédelmi, az állatvédelmi, a hulladék törvény, továbbá a Nemzeti Vidékstratégia, és a Nemzeti Környezetvédelmi Program.

4.3. Óvodánk mai felkészültsége a Zöld Óvoda Programra

Óvodánk törekvése a zöld óvoda kritériumainak való megfelelés, mely az 1. számú mellékletben olvasható. Ha most pályáznánk a cím megszerzésére a legnagyobb kihívást a dokumentumok átírása, kibővítése jelentené. Bár a Pedagógiai programunk kiemeli a környezeti nevelés fontosságát, külön részben a Külső világ tevékeny megismerése cím alatt részletezi ennek megvalósulását a mindennapokban. Kitér ennek céljai és feladatainak felsorolására. Megemlíti az egészségnevelési és környezet nevelési elveket egy külön fejezetben. Érinti a jeles napok ünneplését is.

Az elvárt gyakorlati feltételek legtöbbje már teljesült, illetve teljesül intézményünkben. Az óvoda dolgozói tisztában vannak a fenntarthatóság tartalmi jellemzőivel, és ez az óvoda minden tevékenységében megnyilvánul. Intézményünk példát mutat a gyermekeknek és a szülőknek egyaránt, hozzájárul a környezettudatosság kultúrájának elterjedéséhez és megerősítéséhez a társadalomban. Jelen vannak a természet- és a környezet védelmével kapcsolatos tevékenységek. Ilyenek például a fák védelme, faültetés, faápolás, madárvédelem. Foglalkozásainkba beépülnek a kézműves tevékenységek, népi játékok, a népdal, a néptánc. A tervezésnél kiemelt helyet foglal el a játék, a játékba integrált tanulás, a tevékenykedtetés, felfedeztetés, a tapasztalás. A gyermekek nevelése, fejlesztése egyéni képességükhöz és fejlettségükhöz igazodó differenciált bánásmód elve alapján valósul meg. Partneri kapcsolat folyik a szülőkkel, más nevelési-oktatási, közművelődési intézményekkel, egyesületekkel, stb.

4.4. Összegzés

A zöld óvoda illetve a zöld látásmód kiemelten fontos napjainkban. Hiszen környezettudatos szemléletet és viselkedést tanít a gyermekeknek már egészen kicsi koruktól kezdve. Ezen kívül hozzájárulhat a fenntarthatóságra neveléshez, a természettel való kapcsolat megerősítéséhez, aztán az egészséges életmód és a környezetvédelem iránti tudatosság fejlesztéséhez. Pozitív

hozadéka még, hogy a zöld óvodákban alkalmazott fenntartható gyakorlatok segítenek csökkenteni ezen intézmények ökológiai lábnyomát és a környezeti terhelést. Egy ilyen közösséghez tartozás nagyban hozzásegíti a családokat a változásra, a szemléletváltásra. A zöld látásmód fokozatosan alakul ki. A gyerekek szemlélete a család életének és környezetének szerves részévé válik, ha rendszeresen életvitelük részévé teszik a fenntarthatóságot és a környezetvédelmet.

5. A környezetvédelem fontosságának és a családokra átvihető zöld szemlélet az óvodás gyermekek keresztül vizsgálata kutatási kérdőíven keresztül

5.1. A kutatás elméleti és módszertani eszközei

A kutatásomat magyar nyelvű szakirodalom feldolgozásával kezdtem a környezetvédelem témájában.

Hipotézisem igazolásául szerettem volna felmérni a családok környezetvédelmi szokásait, különböző képzettségű és jövedelmi helyzetű emberek között. Dolgozatom célja, hogy feltérképezzem az óvodánkba járó gyermekek és családtagjainak természethez való viszonyát, a környezeti nevelés elveinek alapján. Felmérni azt, hogy a család és az óvoda milyen mértékben alakít ki partneri kapcsolatot egymással, hogy a környezeti nevelési célok megvalósulhassanak. Rálátást nyerni, milyen lehetőséget biztosít az óvoda a szülők számára, hogy közösen valósíthassák meg a gyermekek környezeti nevelését.

A kutatásomban módszerként kérdőíves eljárást alkalmaztam, mely a 3. számú mellékletben olvasható. Primer adatokra támaszkodom, hiszen eddig még nem ismert, nem összegzett információkat használlok fel.

5.2. A kutatás körülményei

A vizsgálat során az óvodás gyermeket nevelő szülőket szólítottam meg. Vizsgálataimat elsősorban a Margaréta Református Óvodában végeztem. A kitöltők között továbbá az ismerőseim, rokonaim, szomszédaim szerepelnek. A személyes adatgyűjtés során a munkahelyemen dolgozókat és az óvodánkba járó gyermekek szüleit kérdeztem meg. Annak érdekében, hogy a társadalom valóban széles rétegét elérhessem, kérdőívet online is elérhetővé tettem, amit a közösségi média segítségével juttattam el a célcsoporthoz, óvodás gyermeket

nevelő családokhoz. A kitöltés teljesen önkéntes volt, egy hét alatt elértem a 100 főt meghaladó mintát. Az adatok gyűjtése 2024.03.04 és 2024.03.22 között zajlott.

A kutatásban végül 148 fő, 117 nő (%) és 31 férfi (%) vett részt, vagyis a hölgyek érezhetően nagyobb válaszadási hajlandóságot mutattak. Az online kitöltők száma 83fő, míg személyesen 65 megkérdezett válaszolt a kérdésekre.

5.3.A minta bemutatása

A kérdőív első része három demográfiai kérdést foglalt magába, amely által a kitöltőről az alapvető információkat megtudhattam. Ide tartozott a nem, a kor és a végzettség. Majd a következő kilenc kérdés a hipotéziseimre vonatkozó kérdéseket tartalmazott. A gyorsan és egyszerűen kitölthető kérdőív érdekében egyszerű, közvetlen kérdéseket tettem fel, így mindössze öt percet vett igénybe a kitöltése, ami hozzájárult a kitöltési hajlandóság növeléséhez. A kérdőív eredményeit diagramokkal szemléltettem és a válaszok megoszlását elemezve vontam le következtetéseimet a hipotézisre vonatkozóan.

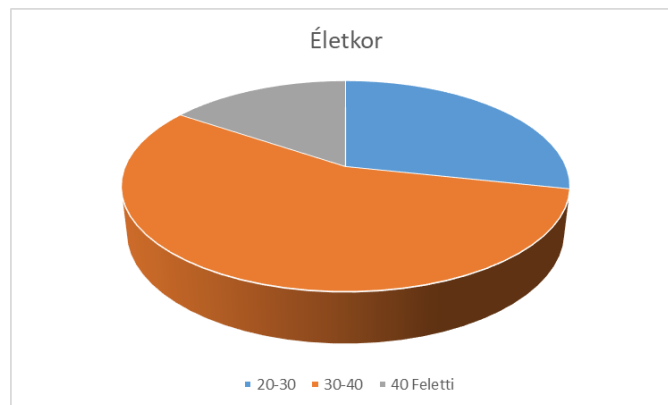
5.4. A kérdőíves kutatás eredményei

5.4.1. 1,2,3. Kérdés

A mintában lévők életkor szerinti bontását az 5. ábrán láthatjuk. A 20-30 év közötti korcsoportból 42 (28%) válaszadó volt. A 30-40 éves korcsoportba 83 (56%) kitöltő volt. A 40 év feletti korosztályból 23 (16%) válasz érkezett.

5. ábra 1. kérdésre válaszolók életkora

(Forrás: Saját szerkesztés)

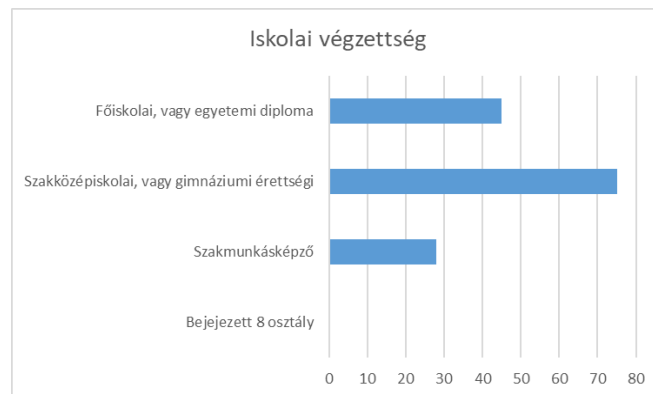
A kutatásban 148 fő, 117 nő (79%) és 31 férfi 21(%) vett részt. Ennek egyik fő oka, hogy az óvodába leginkább az anyukák hozzák és viszik haza gyermeküket. A hölgyek érezhetően nagyobb válaszadási hajlandóságot mutattak, nyitottabbak, kommunikatívabbak. Az anyukák valószínűsíthetően szívesebben teremtenek kapcsolatot az óvónővel, érdeklődőbbek. Másik ok lehet az anyai ösztön, az aggodás, gondoskodás, gyermekük fejlődésének figyelemmel kísérése.

A mintában szereplők iskolai végzettségét a 6. ábra szemlélteti. Szakmunkás bizonyítvánnyal 28 (19 %) kitöltő rendelkezik. Szakközépiskolai, vagy gimnáziumi érettségét 75 (51%) fő szerzett. Főiskolai, vagy egyetemi diplomája 45 (30%) kitöltőnek van. Mondhatni, hogy a megkérdezettek többsége közepesen és nagy százalékuk magasan iskolázott.

6. ábra 3. kérdésre válaszolók iskolai végzettsége

(Forrás: Saját szerkesztés)

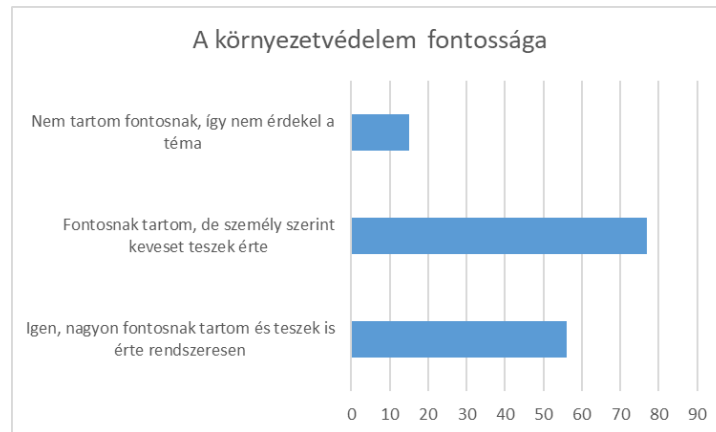
5.4.2. 4. Kérdés: Fontosnak tartja a környezetvédelmet?

A válaszadók 38%-a nagyon fontosnak tartja a környezetvédelmet és tesz is érte rendszeresen. A kitöltők többsége, 52% bevallása szerint fontosnak tartja a környezetvédelmet, de sajnos keveset tesznek érte. A megkérdezettek közül 15 fő nem tartja fontosnak, így nem is érdekli a téma 23%-ot. Alacsonynak mondható ez a százalék, aki nem veszi figyelembe, hogy némi odafigyeléssel kevésbé terhelje a környezetét.

Kérdésekre egyértelmű választ kaptam, melyet a 7. ábra jól szemléltet. A kitöltők többsége egyértelműen fontosnak tartja a környezetvédelmet. Elég nagy százalék rendszeresen és tudatosan tesz is érte.

7. ábra A környezetvédelem fontossága

(Forrás: Saját szerkesztés)

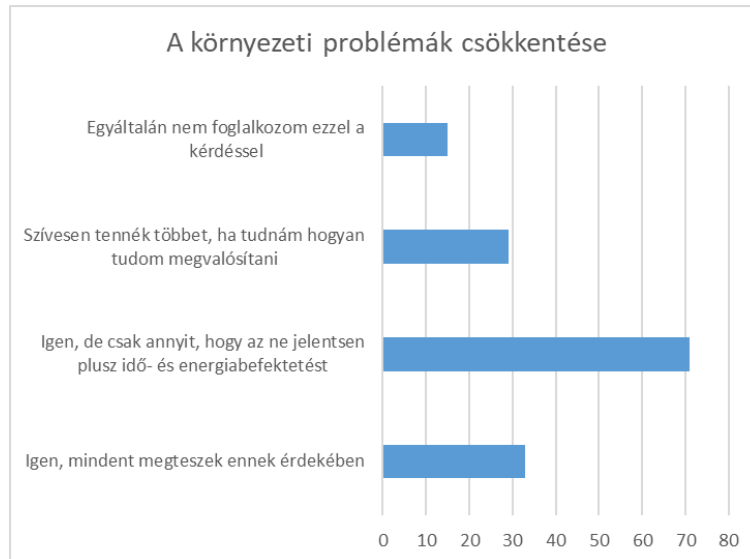
5.4.3. 5. Kérdés: Ön odafigyel arra, hogy lehetőségeihez képest csökkentsen a környezeti problémákat?

A válaszadók 22%-a saját meglátása szerint mindent megtesz, hogy csökkentsen a környezeti problémákat. A megkérdezettek legnagyobb százaléka 71 fő (50%) csak annyit tesz, ami még nem jelent plusz idő- és energiabefektetést. A válaszok 20%-a azt mutatja, hogy szívesen tennének többet a fenntarthatóságért, de sajnos ismeretek hiányában ez elmarad. Azonban az ismeretek hiánya nem jelenthet végleges akadályt, nem szabad, hogy bárkit is visszatartson a környezetvédelemre való figyelemben és cselekvésben. Az oktatás és tájékoztatás segíthet abban, hogy az emberek megértsék a környezetvédelem fontosságát és azokat a lépéseket, amelyeket tehetnek a környezet védelme érdekében. A közösségi kezdeményezések, mint például környezetvédelmi klubok vagy csoportok létrehozása, lehetőséget nyújthatnak az embereknek arra, hogy együtt tanuljanak és cselekedjenek a környezetvédelem érdekében. Fontos, hogy könnyen hozzáférhetőek legyenek a környezetbarát lehetőségek, például a fenntartható termékek vagy szolgáltatások. Ha az emberek számára könnyű és praktikus választani a környezetbarát lehetőségeket, valószínűbb, hogy megteszik. A média és a kommunikáció nagyban hozzájárulhat a környezetvédelmi üzenetek terjesztéséhez és az emberek ösztönzéséhez arra, hogy pozitív változásokat hajtsanak végre életükben és környezetükben.

Fontos, hogy mindenki felelősséget vállaljon a környezetvédelemért, és cselekedjen annak érdekében, hogy megóvjuk bolygónk értékeit és erőforrásait. A válaszolók 10 %-a egyáltalán nem foglalkozik ezzel a kérdéssel, melyet a 8-as ábrán láthatunk.

8. ábra 5. kérdésre válaszolók száma és megoszlása

(Forrás: Saját szerkesztés)

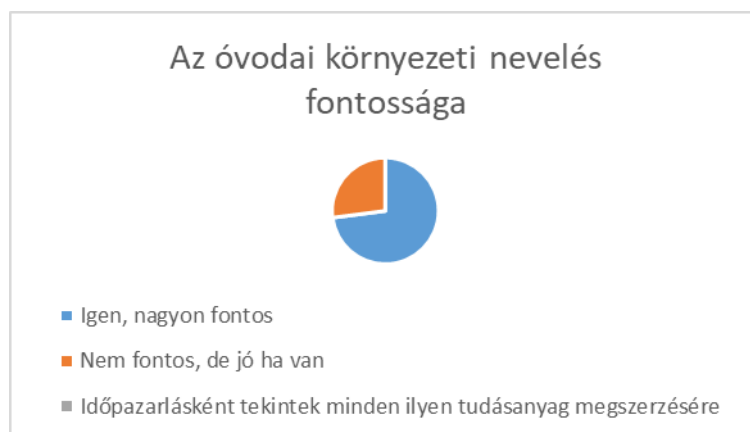

5.4.4. 6. Kérdés: Ön szerint fontos a környezeti nevelés az óvodában?

A kutatásban résztvevők jelentős többsége, 73%-a fontosnak tartja a környezeti nevelést az óvodában és 27%-nak nem fontos, de jó, ha van. Ezt a 9-es ábra jól szemlélteti. Senki sem tekinti időpazarlásnak a környezet megismerését, környezetbarát szokások elsajátítását. Úgy gondolom, hogy ez a magas támogatottság pozitív

9. ábra Az óvodai környezeti nevelés fontossága

(Forrás: Saját szerkesztés)

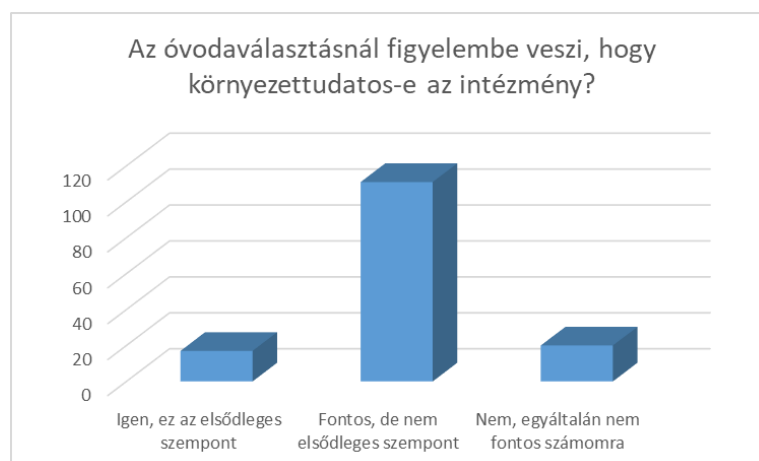
5.4.5. 7. Kérdés: Az óvodaválasztásnál figyelembe veszi, hogy környezettudatos-e az intézményt?

A megkérdezettek 11 %-a, azaz 17 fő teszi elsődleges szempontként választásánál az óvoda környezettudatos szemléletét. A nagy többség, 111 fő, ami 75% szerint fontos az intézmény környezettudatossága, de nem a legfontosabb. A válaszadók legkisebb százalékának, 20 főnek nem fontos, ezt a 10. ábrán láthatjuk.

Az óvodaválasztás során számos szempont kerülhet előtérbe, az egyik lehet az intézmény környezettudatos szemlélete. De nem elhanyagolható az elhelyezkedés, közlekedés, pedagógiai módszerek, vallási nézetek, felszereltsége, szülői vélemények. Mindenki a saját értékrendje, lehetőségeihez mérten rangsorol. Amiben ez az arány megerősít, hogy sokaknak fontos a környezetvédelmi szemlélet, ha nem is elsődleges szempont. Ígéretesnek gondolom, hogy 11% a választásánál a legfontosabb szempontnak a környezettudatosságot helyezi.

10. ábra Környezettudatos intézmény fontossága

(Forrás: Saját szerkesztés)

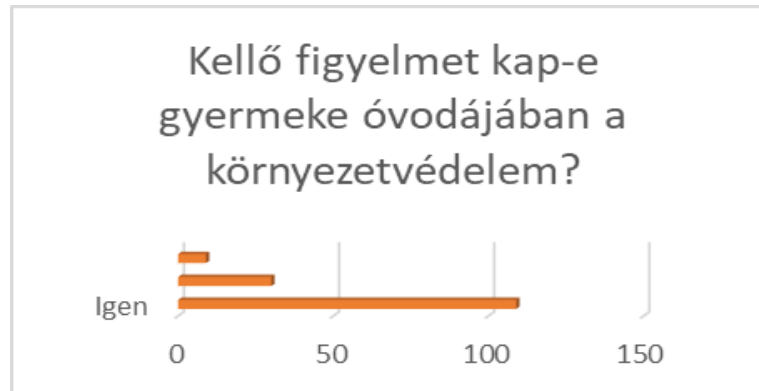
5.4.6. 8. Kérdés: Az Ön véleménye szerint kellő figyelmet kap gyermeke óvodájában a környezetvédelem kérdése?

A válaszadók többsége, 74%-a elégedett. Szerintük elegendő figyelmet kap gyermeke óvodájában a környezetvédelem. A megkérdezett szülők 20%-a úgy gondolja, hogy sokkal jobban fel kellene rá hívni a figyelmet és 6% nem foglalkozik ezzel a témával.

Biztató, hogy egyre több intézménynek fontos a környezettudatos nevelés, felismerik a környezettudatosság fontosságát és elkötelezik magukat a fenntartható gyakorlatok mellett. Ezt az arányt jól tükrözi a 11. ábra.

11. ábra A szülő véleménye gyermeke óvodájában a környezetvédelem hangsúlyozásáról

(Forrás: Saját szerkesztés)

5.4.7. 9. Kérdés: Ön szívesen részt vesz/venne gyermeke óvodájának „zöld programjain”?

A megkérdezettek 36%-a (54 fő) fontosnak tartja gyermeke óvodájának „zöld programjait” és mindenképp részt venne ezeken a rendezvényeken. A többség, 57% (85 fő) akkor menne ezekre a programokra, ha gyermeke szeretne. A válaszadók csekély 6%-át (9 fő) nem érdeklik ilyen kikapcsolódási lehetőségek, ezt láthatjuk a 12. ábrán.

Az eredmények azt mutatják, hogy sokan azonosulnak a fenntarthatóság nézetével és szívesen választják az ehhez kapcsolódó programokat. Az is jól látszik, hogy a gyermekek hatással vannak a szülő döntéseire. Abban az esetben, ha gyermeke szeretne menni, hajlandó részt venni ezeken az eseményeken. Kevesen nyilatkozták, hogy nem érdeklik a „zöld programok”.

12. ábra Részvétel gyermeke óvodájának „zöld programjain”

(Forrás: Saját szerkesztés)

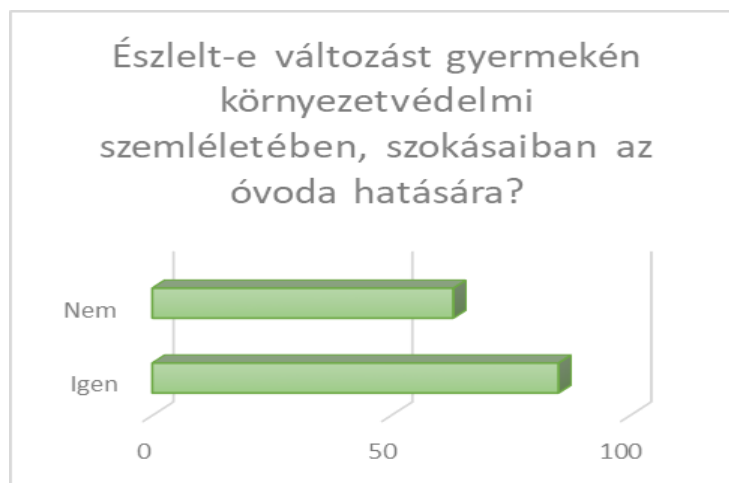

5.4.8. 10. Kérdés: Észlelt-e változást gyermekén környezetvédelmi szemléletében, szokásaiban az óvoda hatására?

A válaszadók nagyobb 57%-a (85 fő) észlelt gyermekén változást környezetvédelmi szemléletében, szokásaiban. Kevesebb mint a fele, 42% (63 fő) nem tapasztalt változást gyermekén. Ezt az arányt a 13. ábra szemlélteti.

13. ábra Az óvoda hatására gyermekén észlelt környezetvédelmi szemléletében, szokásai változási arányok

(Forrás: Saját szerkesztés)

A változást felfedező szülők példákkal támasztották alá megfigyeléseiket. Több szülő említette, hogy gyermeke fogmosás közben elzárja a csapot, hogy ne folyjon feleslegesen a víz. Sokan kiemelték a kulacs használatának előtérbe kerülését. Sok szülő írta, hogy gyermeke többször kér vizet inni, mint korábban. Többek számoltak be róla, hogy gyermekük keresi otthon a külön papír hulladékgyűjtőt. Gyakrabban indulnak túrázni, biciklizni, vagy csak rövidebb sétákra. Gyermeük a hulladékszigetekenél felismeri a szeméttároló színéről a tartalmát.

5.4.9. 11. Kérdés: Változott-e az Ön környezetvédelmi szemlélete az óvoda hatására?

A válaszadók 65%-ának (96 fő) saját meglátása szerint változott a környezetvédelmi szemlélete az óvoda hatására, melyet a 14. ábra szemlélet. A megkérdezettek közel egyharmada 52 fő nem észlelt magán szemléletbeni változást.

14. ábra A megkérdezettek környezetvédelmi szemléletének változásainak aránya az óvoda hatására

(Forrás: Saját szerkesztés)

5.4.10. 12. Kérdés: Ha igen, akkor most milyen módon járul hozzá a környezetvédelemhez és a saját ökológiai lábnyomának csökkentéséhez? (Több válasz megjelölése is lehetséges)

Ennél a kérdésnél lehetőséget adtam több válasz megjelölésére és helyet biztosítottam egyéni megfogalmazásra is. A válaszadók többsége több választ is megjelölt változásként, de voltak akik csak egyet éreztek magukénak. A hangsúly a változáson van. Az intézmények példamutatása, környezettudatos projektjeik és programjaik hatással vannak a szülőkre. Legtöbben a szelektív hulladékgyűjtést, a vízzel való spórolást és a háztartási energia csökkentést jelölték meg. Többek ellátogatnak a helyi piacra hétfőként, három család komposztálót állított fel az udvarukba az egészségnapon látottak hatására. Néhányan autó helyett biciklivel érkeznek az óvodába gyermekük kérésére. Két család madárodút helyezett ki családi házának udvarára és télen etetik a madarakat. Voltak akik korábbi virágos kertjük mellett kisebb konyhakertet alakítottak ki.

6. Kérdőíves felmérés értékelése, megállapításai

A vizsgálatom során először az első hipotézisem igazolódott be. Egyértelműen kijelenthetem, hogy fontos az óvodás gyermekek szüleinek a környezetvédelem, a fenntarthatóság. Nagyon sokan felismerték már a környezettudatos életmód fontosságát és tudatosan tesznek érte.

Az is kiderült, hogy vannak olyanok, akik nem is tudják, mit és hogyan kellene másképp csinálni. Szerencsére alacsony azok száma, akiket egyáltalán nem érdekel ez a szemlélet és nem is akarnak tenni érte semmit.

Második hipotézisem is beigazolódott, hogy szemléletformáló hatása van a szülőkre az óvodai környezeti nevelésnek. Egyesek gyermekeik hatására változtattak, példamutatás miatt. Sokan az óvodában látottak miatt változtattak, formálódtak az ott bevált, rutinszerű tevékenységekhez. Ők épp annyit tesznek, ami még nem jár többletköltséggel, minimális időráfordítással, de ráléptek a változás útjára.

7. Összefoglalás

Dolgozatomban első részében áttekintem a környezetvédelem fontosságát, ezt követően bemutatom a Margaréta Református Óvodát és a Zöld Óvoda kínálta lehetőségeket. A következő módszertani fejezetben röviden áttekintettem a kutatás menetét, kérdőív összeállításának folyamatát és az utolsó részben értékelem az eredményeket.

Kiemelt hangsúlyt kell fektetnünk a felnövekvő generációk nevelésére, formálására. Át kell adnunk számukra szemléletmódunkat és tudásunkat. Fontos, hogy tenniakarásra, gondoskodásra, a környezeti problémák iránti érzékenységre neveljük őket. A környezeti nevelés feladata hogy ráébresszen minket arra, hogy a természeti értékeket meg kell becsülni, meg kell érteni. Amikor a környezettudatos gondolkodás, magatartás belülről fakad, belső meggyőződésből és értékrendből fakad sokkal nagyobb a valószínűsége annak, hogy az ember bármilyen körülmények között is törekszik magatartás megvalósítására.

A környezet a jelen és a jövő generációk alapvető életfeltétele. Ennek minősége meghatározza az emberek élettartamát és az életünk minőségét. Az óvónők környezettudatos szemlélete nagyon fontos a gyermekek oktatásában és nevelésében, mivel példát mutatnak és hozzájárulnak a fenntarthatósági tudat kialakításához már a korai években is. Az óvodás (kb. 2,5-7 éves) meghatározó tevékenységi formája a játék. Az óvodás nyitottsága, kíváncsisága végtelen s ezen keresztül – környezeti szempontból is – értékes ismeretekre tesz szert. Ezek a

sajátságai kiváló alapot adnak a természettel, környezettel kapcsolatos pozitív értékrendszerének kialakításához (Vásárhelyi 2010).

Az óvodások alapvető tanulási módja az utánzás: a felnőtt viselkedésmódok, minták követése. Az óvodapedagógusoknak is szerepet kell vállalniuk abban, hogy a gyermekek környezettudatossága gyakorlatias és pozitív élmények segítségével fejlődjenek. Az óvodai tevékenységek, például kertészkedés vagy hulladékgyűjtés, lehetőséget adnak a gyerekeknek arra, hogy elsajátítsák a fenntartható életmód alapjait és értékeljék a természet szépségét és sokszínűségét.

A környezetvédő, természetszerető ember személyiségének a kialakulását már óvodáskorban el kell kezdeni. Ez az életszakasz, amikor megteremthetjük a vonzódást a természet iránt, amikor kialakíthatjuk azokat a szokásokat, amelyek alapjai lehetnek az ember és a természet közötti harmónia helyreállításának, a korszerű környezeti kultúra kialakításának. Óvodánkban a környezeti nevelés témaköreinek, feladatainak meghatározásakor az életkori sajátosságok mellett, figyelembe vesszük a helyi sajátosságokat, lehetőségeket. Óvodánkhoz közel található erdő, mező, tó, jó lehetőséget teremtenek élmények, tapasztalatok szerzésére, vizsgálódásokra. A közeli erdőben tett kirándulások jó terepet adnak az évszakváltás hatásainak megfigyelésére. Hallhatjuk a madarak énekét, kutathatjuk az állatok nyomait. Ismerkedünk a szabadban való mozgás, beszéd, játék, étkezés kulturált formáival. A természet ünnepeiről megemlékezünk, élményszerűvé téve azokat a gyermekek számára.

Óvodapedagógusként lehetőségem van arra, hogy az óvodai környezetet és a mindennapi rutinokat oly módon alakítsam, hogy ezek támogassák a fenntarthatóságot és a környezettudatosságot. Játékos módon taníthatom a gyerekeket a hulladékcsökkentésről és az újrahasznosítás fontosságáról, például olyan tevékenységek révén, mint a szelektív hulladékgyűjtés vagy a saját játékok készítése újrahasznosított anyagokból.

Programunkban célként tűztük ki a természettel, a környezettel való harmonikus együttélésre nevelést, a természetszerető, azt értő és érző személyiség kialakítását. A természettel való harmonikus együttélés a személyiség kibontakozásának legnagyobb lehetősége. Befolyásolja a viselkedéskultúrát, az anyanyelvi kifejezőkészséget. Mind ezek hatására a gyermekek érzelmeiben a pozitív vonások erősödnek, fizikai és szellemi fejlődésük folyamatos, dinamikus előrehaladást érhet el.

Összességében az óvodai környezetvédelmi nevelés olyan alapokat fektet le, amelyek segítik a gyerekeket abban, hogy értékeljék és tiszteljék a körülöttük lévő természetes környezetet, és hogy felelősségteljes döntéseket hozzanak a környezetük védelmében.

A környezeti nevelést tartom az egyik lehetséges eszköznek a globális problémák megoldására. A gyerekek nagyon fontos szerepet játszanak a családi életben és a családokban kialakuló értékek és szokások formálásában, ezért a zöld látásmód is átadódik rajtuk keresztül. A szülőknél erősíteni kell azt, hogy már kis korban el kell kezdeni a környezetkímélő magatartás kialakítását és segíteni kell a gyermekeket az ehhez kapcsolódó tevékenységek kivitelezésében. Tehát, a környezettudatos gondolkodásmód és viselkedés saját életükben betöltött szerepére fel kell hívni a figyelmet. Kutatásom bizonyítja, hogy a szülők értékrendjében kiemelt helyet foglal el a környezetvédelem fontossága. Szívesen vesznek részt ezzel kapcsolatos tevékenységekben, rendezvényeken, gyűjtéseikkel támogatják ennek előrehaladását. Az egyik kiút a környezeti válságból Balogh (1982) szerint, hogy „ehhez az egész Földön új nemzedéknek kell felnőnie. Olyan új nemzedéknek, amely szakít a múlt természetromboló módszereivel, és kíméli, óvja Földünknek még megmaradt természeti értékeit! És ennek a nemzedéknek a neveléséért, felelősségre ébresztéséért az idősebb generációnak kell minden erejét, tapasztalatát latba vetnie.”

Az óvónőknek tehát fontos szerepük van abban, hogy környezettudatos magatartást és gondolkodásmódot alakítsanak ki a gyermekekben, és hogy a fenntarthatóság iránti érzékenység és elkötelezettség már az óvodai években kialakuljon. Ezáltal hozzájárulnak ahhoz, hogy a jövő generációi tudatosabbak legyenek környezetük védelmében és fenntarthatóbb életet éljenek.

8. Irodalomjegyzék

1. A környezet védelmének általános szabályairól 1995. évi LIII. törvény Letöltés dátuma: 2024.02.16. forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500053.tv>
2. A Magyarországi Zöld Óvoda Program és Hálózat Letöltés dátuma: 2024.02.01. forrás: <https://zoldovoda.hu/uploads/articles/203/Magyarorszag-Zold-Ovoda-Program-es-Halozat.pdf>
3. Acsai G, Hegedűs A, Vízny I dr (1990) *Környezeti nevelés az óvodában* Aqua Kiadó.
4. Angyal Zs., Ballabás G.,Csüllög G., Kardos L., Munkácsi B.,Pongrácz R., Szabó M. (2012) *A környezetvédelem alapjai* Letöltés dátuma:2024.01.23. forrás: https://ttk.elte.hu/dstore/document/1134/EJ-A_kornyeztvedelem_alapjai_OK.pdf
5. Balogh J.:(1982) *A Megsebzett bolygó* Budapest, Móra Ferenc Könyvkiadó
6. Bihariné Dr. Krekó I, Kanczler Gyuláné: Dr. Vitályos Gábor Áron (2019) *Természetvédelem és környezetvédelem* (ELTE Tanító- és Óvóképző Kar-Természettudományi Tanszék Budapest
7. Bihariné dr. Krekó I., Légler J., Kanczler Gy.dr.: *Az óvodai környezeti nevelés módszertana* Letöltés dátuma: 2024.02.05. forrás: <https://www.tok.elte.hu/dstore/document/2244/Az%20C3%B3vodai%20k%C3%B6rnyezeti%20nevel%C3%A9s%20m%C3%B3dszertana.pdf>
8. Dr.Kuti I, Kuti I,né, Koperniczkyne dr T.M. (1998) *A KÖRLÁNC Környezeti nevelés választható óvodai programja* Kecskeméti Tanítóképző Főiskola, Kecskemét
9. Fehér A. Szerkesztette (2009) *A természet közelségével* Gyomaendrőd Gyomai KNER Nyomda ZRT.
10. Gyulai I. (1985) *A fenntartható fejlődés*
11. Kanczler Gyné (szerkesztette 2003) *Hulladékgyűjtésről óvodapedagógusoknak.* KvVM-ELTE TÓFK. Budapest
12. Kerényi A. (2003) *Környezettan.* Budapest: Mezőgazda Kiadó
13. Kerényi A. (2006) *Általános környezetvédelem* Szeged: Mozaik Kiadó
14. Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 363/2012. (XII. 17.)
Letöltés dátuma: 2024.03.17. forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>
15. Kuti I, Kuti Iné (1995) *KÖRLÁNC – Környezeti nevelés az óvodában.* Kecskeméti Tanítóképző Főiskola, Kecskemét

16. Láng I. főszerkesztő (2002) *Környezet- és természetvédelmi lexikon I.* Budapest Akadémiai Kiadó
17. Magyarországi Zöld Óvodák Hálózatának honlapja Letöltés dátuma:2024.02.16. forrás: <https://zoldovoda.hu/hu/palyazat/palyazati-felhivas-2023/tp>.
18. Margaréta Református Óvoda Pedagógiai Programja Letöltés dátuma: 2024.01.05. forrás: <http://margaretarefovi.hu/wp-content/uploads/2023/02/PP-2023..pdf>
19. Mika J, Pajtókné Tari I Szerkesztették (2015) *Környezeti nevelés és tudatformálás* Tanulmányok az Eszterházy Károly Főiskola műhelyeiből Eger: Líceum Kiadó
20. Moser, M. – Pálmai, Gy.(1992) *A környezetvédelem alapjai.* Budapest: Tankönyvkiadó
21. Persányi M. Szerkesztette (1988) *Közös jövőnk* Budapest Mezőgazdasági Könyvkiadó Vállalat
22. Schantlné Farkas J (1994) *Játékos természetvédelem.* Nódus Kiadó
23. Tardy J. (szerk 1994) *Természetvédelem 1994.* Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium Budapest
24. Vásárhelyi J. Szerkesztette (2010) *Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia* Harmadik, javított kiadás Letöltés dátuma: 2024.03,11. forrás: <https://mek.oszk.hu/13400/13463/13463.pdf/tp>.
25. *Zöld óvoda leszünk Módszertani segédanyag útmutató Zöld Óvoda címpályázatra készülő óvodapedagógusoknak-Második kiadás* Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (2016) Budapest

9. Ábrajegyzék

1. ábra Margaréta Református Óvoda	12
2. ábra A Margaréta Református Óvoda új épületszárnya	13
3. ábra A Margaréta Református Óvoda új épületszárnyában található Mókus csoport.....	14
4. ábra Margaréta Református Óvoda udvara	15
5. ábra 1. kérdésre válaszolók életkora	30
6. ábra 3. kérdésre válaszolók iskolai végzettsége	31
7. ábra A környezetvédelem fontossága.....	32
8. ábra 5. kérdésre válaszolók száma és megoszlása.....	33
9. ábra Az óvodai környezeti nevelés fontossága	33
10. ábra Környezettudatos intézmény fontossága	34
11. ábra A szülő véleménye gyermeke óvodájában a környezetvédelem hangsúlyozásáról ...	35
12. ábra Részvétel gyermeke óvodájának „zöld programjain”	35
13. ábra Az óvoda hatására gyermekén észlelt környezetvédelmi szemléletében, szokásai változási arányok.....	36
14. ábra A megkérdezettek környezetvédelmi szemléletének változásainak aránya az óvoda hatására.....	37

10. Mellékletek

1. számú melléklet

FOGLALKOZÁSI/TEVÉKENYSÉGI TERV

Óvodapedagógus neve	Gábor Eszter
Tevékenység helye	Csoportszoba/Szállásréti tó és környéke
Tevékenység ideje	május 10.
Csoport	vegyes életkorú
Tevékenységi forma	A külső világ tevékeny megismerése
Tevékenység témája	Kirándulás a közeli parkba és a tóhoz, a tavasz természetre gyakorolt hatásának megfigyelése, gyűjtögetés
Fejlesztési feladatai	
Értelmi	Emlékezet fejlesztése korábbi élmények felidézésével.(évszakok jellegzetességeinek összehasonlítása) Megfigyelőképesség fejlesztése az irányított és spontán szemlélődés során. Gondolkodás fejlesztése, ok-okozati összefüggések észrevetetése, következtetések levonása.
Szociális	Természeti környezet tiszteletére nevelés, természettudatos magatartás megalapozása. Természetvédelmi szokások alakítása pozitív esztétikai érzelmek keltésével.
Kommunikációs	Élmények megfogalmazásával összefüggő beszédre ösztönzés.
Testi	Nagymozgások fejlesztése, állóképesség javítása a séta során. Téri tájékozódás fejlesztése a park és a tó bejárásával.
Előzménye	Udvari játék során az időjárás változásainak észrevetetése, megfigyeltetése, összefüggések felfedeztetése az időjárás és öltözködés között.
Munkaforma	frontális, mikrocsoportos, egyéni

Módszerek	beszélgetés, szemléltetés, bemutatás, magyarázat, megfigyelés, vizsgálódás
Eszközök	szatyrok, távcsövek, nagyítók, fényképezőgép, „keress és találgass” feladatlap, 10-es tojástartók

	törlőkendő, zsebkendő, víz, pohár	
	A tevékenység/foglalkozás felépítése	
	A fejlesztő tevékenység felépítése, a foglalkozás menete	A fejlesztés módszerei, munkaformák, eszközök, megjegyzések
	<p>I. Bevezető rész</p> <p>1.Szervezési feladat:</p> <p>Tervezett séta helyszínén előző napon terepszemle.</p> <p>Reggel a szükséges eszközök előkészítése és kosárba rendezése.</p> <p>2.Motiválás:</p> <p>Képeskönyvek nézegetése, a természet sarokban elhelyezett, gyermekek által gyűjtögetett „kincsek” nézegetése, emlékek előhívása. Megbeszéljük, melyik évszak van most, mi mindent köszönhetünk az tavasznak.</p> <p>-Most ellátogatunk a közeli parkba és a tóhoz. Gyűjtünk még „kincseket”. Csak azt hozzuk el, ami az erdőnek már nem kell.</p> <p>Közös verselgetés, éneklés:</p>	<p>A helyszín pontos feltérképezése</p> <p>fontos ahhoz, hogy a gyerekekkel végzett tevékenységekre, feladatokra, gyűjtőmunkára felkészüljék.</p> <p>Az eszközök előkészítésével elősegítem a ráhangolódást és a kirándulás zökkenőmentes megvalósítását.</p> <p>A vegyes életkorú csoport lehetőséget ad arra, hogy nemcsak az adott évben tanult verseket, dalokat mondogathatjuk, hanem az előző tanév anyagából is felidézzünk néhányat. A közös dalolás, verselés segít felkelteni az érdeklődést, pozitív élményt nyújt.</p>

<p>-Én kis kertem kerteltem</p> <p>-Tavaszi szél</p> <p>-Egy, kettő</p> <p>Zh: Gryllus Vilmos-Füzesi Magda: Tavasz (gyerekdal)</p> <p>II. Fő rész</p> <p>Készülődés a sétához. A mosdó használat után az időjárásnak megfelelő öltözék felvétele. A szükséges eszközök elosztása.</p> <p>Felelevenítjük a séta, kirándulás során helyes viselkedést, közlekedési szabályokat.</p> <p>A nagyobbak a kisebbek közül válasszanak párt.</p> <p>Az oda vezető úton megfigyelhetjük az utcákon, kertekben a fákat, növényeket.</p> <p>Megérkeztünk a parkba, egyszer bejárjuk az ösvényeit, jól körülnézünk. Figyeljétek meg a fákat, bokrokat! Próbáljatok meg minél többet megjegyezni!</p> <p>- Milyen fákat ismertetek fel? (gesztenye, fenyő, tuja stb.)</p> <p>Az ismeretlen fák leveléből teszünk a kosárba, és az óvodában megpróbáljuk beazonosítani a Kis növényhatározó segítségével. Egyes gyerekek fényképezhetnek digitális fényképezőgéppel. Ezen a tisztáson, szabadon gyűjtögethettek leveleket, ágakat, csigaházat, lehullott fakérget. Használhatjátok a nagyítót, ha valamit közelebbről szeretnétek megvizsgálni. A távcsövekkel körbe kémlelhetitek a</p>	<p>Reggel, érkezéskor kicsit hűvösebb volt, mint induláskor, ezért szükség van annak tisztázására, hogyan öltözzünk fel. Az egyes gyerekek egyéni érzékenységét is figyelembe vesszük.(pl. fülfájásra adunk fülvédőt akkor is, ha a többiekre nem)</p> <p>A nagyobbak felelősségtudata alakul azzal, ha segítenek az óvónéninek a kicsikre figyelésben. Irányított figyelem segíti a koncentráció fejlődését.</p> <p>A gyerekek előzetes tudására építünk. Az óvoda udvarán és a környéken fellelhető fákat már meg tudják különböztetni.</p> <p>Ismereteik felidézéséhez segítő kérdéseket teszünk fel.</p> <p>Tudományos érdeklődés, kíváncsiság felkeltése.</p> <p>Természet tiszteletére nevelés, természettudatos magatartás</p>
---	---

<p>parkot. Ügyeljenek arra, hogy ne okozzatok kárt a növényekben, állatokban! (ha látunk állatot)</p> <p>Csiripelő madarak megfigyelése.</p> <p>-Mielőtt elindulunk vissza az óvodába, egy feladatot még teljesítenünk kell. Mindenki megkapja a jellel ellátott tojástartóját, melyben már megtalálható a beleragasztott színes feladatlap. A lapon található dolgokat kell keressetek. Beszéljük meg, mik láthatók a képeken. (toboz, kavics, falevél, kis ágacska, mezei virág, üres csigaház). Lehet egyedül, vagy csapatban keresgélni. Figyelj, mert nem mindenkinek ugyanazt kell keresgélni! (kis csoportosoknak 5, középsősöknek 8 és a nagycsoportosoknak 10 kép). Amit megtaláltatok, azt tegyétek be a megfelelő helyre. Ha kérdésetek van, vagy segítséget szeretnétek szólni.</p> <p>Visszaindulunk az óvodába.</p> <p>III. Befejezés</p> <p>Az összegyűjtött levelek, termékek keresgélése, beazonosítása a növényhatározóban.</p>	<p>megalapozása. Az eszközök (nagyító, távcső) növelik a felfedezés örömét, segítenek rácsodálkozni a természet szépségeire.</p> <p>Aki nem szeretne részt venni benne, folytathatja a gyűjtögetést, vizsgálódást nagyítóval, távcsővel.</p> <p>A feladatlap ábráit megbeszéljük, beazonosítjuk, megnevezzük, mielőtt neki kezdenének. Az önálló munka, erősíti az önbizalmat. A közös felfedezés izgalma motiváló. A gyerekek aktivitását serkentik a színes képek.</p> <p>Ismeretek megerősítése, hibák javítása történhet tevékenység közben (pl.: termékek neve, magok megkülönböztetése stb.)</p> <p>A levelek formájának, jellegzetességeinek megfigyeltetésével segítem az azonosítást. Bővülnek ismereteik.</p> <p>Azonosságok és különbözőségek észrevetése, megfogalmazása.</p> <p>Ismeretek rendszerezése, rögzítése.</p>
---	--

	A gyermekek által készített fotók nézegetése a laptopon.	
--	--	--

Felhasznált irodalom:

1. Simon-Csapody: Kis növényhatározó
2. Lukács Józsefné – Ferencz Éva: Mesés mozgás – Játékos tavaszi mesés torna az óvodai élet mindennapjaira (Flaccus Kiadó 2018)

ZÖLD ÓVODA KRITÉRIUMRENDSZER (és kapcsolódása az Önértékelési szempontsorokhoz)

„A feladatellátási hely által benyújtott pályázati anyag önértékelésében megjelennek azok az elvek, tartalmi követelmények, amelyek a Zöld Óvodai Kritériumrendszer szerinti működést bizonyíthatóvá teszik.

1. Az óvoda a pedagógiai küldetésében, pedagógiai programjában és szellemiségében, konkrét hivatkozásokkal kimutathatóan és tetten érhetően az országos, hatályos tartalmi szabályozó által – 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról – megfogalmazott környezeti és egészségnevelési prioritások alapján működik, összhangban a helyi önkormányzati dokumentumokban megfogalmazottakkal. Az óvoda pedagógiai programja a környezettudatos nevelést kiemelten kezeli, erre építi a fejlődést elősegítő tevékenységeket, tartalmazza a fenntarthatóság pedagógiája iránti elkötelezettséget, előtérbe helyezi a helyi értékek megismerését, védelmét és megőrzését.

2. Az óvodai nevelés dokumentumaiban hangsúlyosan megfogalmazásra kerülnek a fenntarthatóságra nevelés elvei alapján folyó nevelőmunka jellemzői, a környezet- és egészségtudatosságra nevelés elvei és területei. A helyi természeti értékek védelmének nevelése hangsúlyosan jelenik meg.

3. A helyi óvodai nevelési célok, feladatok megfogalmazásában kiemelten jelennek meg a természet- és környezet védelmével, a helyi adottságok megismerésével kapcsolatos tevékenységek (pl. fák védelme, faápolás, faültetés, madárvédelem, a lakóhely- megismerési tevékenységek, az épített és a természeti környezet védelme, stb.). Részletesen szerepelnek a dokumentumokban és az óvodai nevelőmunka folyamatában a pedagógiai programban rögzített zöld tartalmak. A tevékenységek rendszerében tükröződnek a környezeti vonatkozások. A kapcsolatokban megjelennek a zöld témával összefüggő partnerkapcsolatok is

4. Célként, valamint feladatok elemeként az óvodai tevékenységekbe beépülnek a „hungarikumok” – a helyi sajátosságok figyelembevételével. Megfogalmazásra kerül az óvodapedagógusok által szervezett és irányított, valamint külső szakmai segítséget igénybe vevő népművészeti és kézműves képzés, mely megjelenhet a kézműves tevékenységektől a

néptáncig, a népdaltól, a magyar növény- és állatfajoktól a gyógynövényekig, a magyar konyha jellemzőitől a magyar népi viseletekig, vagy akár az építészet ismeretéig.

5. A nevelőmunka hatékonysága érdekében az óvodapedagógusok alkalmazott módszerei segítik a tanulási környezet megteremtését. A tevékenységközpontú tanulásszervezéshez, tapasztaláshoz biztosítja a megfelelő helyszínt, az alkalmazott módszerekben rejlő közösség- és személyiségformáló lehetőségeket. Kiemelt helyet kap a játék, a játékba integrált tanulás, a szenzitív módszerek, a terepi tapasztaltatás, a tevékenykedtetés, a felfedeztetés, az élménypedagógia, a projektpedagógia, a kooperatív tanulási elemek alkalmazása. Az óvoda rendelkezik külön kidolgozott erdei óvoda programmal

6. A nevelés folyamatában a mit, mivel, mikor, hogyan és kivel kérdésekre épített fejlődést elősegítő tevékenységek kerülnek megvalósításra (pl. az igényeknek, szükségleteknek megfelelően valósul meg a képességek fejlesztése, a különféle eszközök használata, az ismeretszerzés és alkalmazás modern módszerei stb.) A gyermekek nevelése, fejlesztése egyéni képességükhöz és fejlettségükhöz igazodó differenciált bánásmód elve alapján valósul meg. Figyelembe veszi a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek (SNI, BTM, tehetségígéretes gyermek) nevelését is. Kiemelt szerepet kap a fogyasztói, táplálkozási, élelmiszerhigiéniai, hulladékkezelési szokások alakítása, ételkészítési ismeretekre nevelés, szoktatás.

7. Széles körű kommunikációs kapcsolat folyik az óvoda és partnerei között (a szülőkkel, a lakossággal, az óvoda környezetében élőkkel, a környező óvodákkal, más gondozási-nevelési, valamint nevelési-oktatási, közművelődési intézményekkel, civil szervezetekkel, egyesületekkel, magánszemélyekkel, stb.). Az adott vidék szellemi és fizikai infrastruktúrája, az életképes vidéki települések, helyi közösségekhez kapcsolódó nevelési folyamatok hangsúlyában a helyi térségi identitás erősítése kap nagy hangsúlyt. Ezzel biztosított a társadalmi hatás, közvetetten a fenntarthatóság, vagyis partneri kapcsolat működik a környezet- és természetvédelem érdekében.

8. Az intézmény kapcsolatrendszerében (a fenntartói oldal vonatkozásában, a vidékfejlesztési tézisek érdekében) a tervezésben és a megvalósításban fontos feladatként jelenik meg a helyi igények, lehetőségek és szükségletek összhangja.

9. A gyermekek életkorának megfelelő hagyományok ápolása, gazdagítása megvalósul az óvoda életében a szülők bevonásával, és így a családdal való kapcsolatban, valamint a település speciális színterein. A népszokások, jeles napok – világnapok nemzetközi és hazai akciónapok – ünneplésénél érvényre jutnak a helyi környezeti adottságok. Az óvodapedagógusok

folyamatosan gyarapítják a környezeti neveléshez kapcsolódó szakirodalmat, a felnőttek és a gyermekek környezet- és egészségbarát szemléletét formáló kiadványokat, könyveket. Alakítják a gyermekek közvetlen és tágabb környezetének (család, település) környezettudatos szemléletét, fogyasztói szokásait.

10. Az óvoda dolgozói tisztában vannak a beosztásuknak, valamint feladatkörüknek megfelelő elvárásokkal, a fenntarthatóság tartalmi jellemzőivel, és ez az óvoda minden tevékenységében megnyilvánul. Ezáltal az óvoda felnőtt közössége munkahelyi életmódjával és munkájával pozitív mintát nyújt a környezettudatos magatartásra, az ökológiai szemléletformálásra, az egészséges életmód szokásainak megalapozására, a közösségi egészséges életvitelre.

11. A nevelőmunka folyamatában résztvevő szakemberek és a pedagógiai munkát segítő alkalmazottak, (logopédus, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus, pedagógiai asszisztens, szociális munkás, pszichológus, dajka, óvodatitkár, karbantartó stb.), tiszteletben tartják az adott óvoda helyi nevelési elveit, melyek a település- és vidékfejlesztéssel, egészségneveléssel és környezeti neveléssel is kapcsolatosak.

12. Az intézményvezető és az óvodapedagógusok példamutató magatartása, és elkötelezett szemléletbeli meggyőződése biztosítja a Zöld Óvoda Kritériumrendszere szerinti működést, a nevelőmunka megvalósítását. Az óvodában munkaközösség működése, valamint a Zöld Óvodai tevékenységekkel foglalkozó mentori feladatok megfogalmazása és megvalósítása elengedhetetlen követelmény. Elhivatottsága, elkötelezettsége függvényében vesz részt az óvoda Zöld Óvodai Bázisintézményi feladatok megvalósításában is.

13. Az óvodapedagógusok külső és belső továbbképzésében meghatározó szempont a Zöld Óvodai programokkal kapcsolatos témák frissítése, kiegészítése, a folyamatos fejlesztés, az innováció, a tudásmegosztás. (bázisóvodai, mentori, erdei óvodai feladatok ellátása, stb.)

14. Az óvodában a pedagógusok a gyerekekkel, a gyerekek szüleivel, hozzátartozóival együtt a rontott (használt) papírokat külön tárolóba teszik, hogy a gyerekek újból és sokféleképpen felhasználhassák tevékenységeik során

15. A biztonságos élelmiszerellátás, a piachoz kapcsolódóan a tudatos fogyasztó és vásárló program célkitűzése kap helyet az óvoda működésében, a népegészségügyért felelős tárcák célkitűzéseivel összhangban. Az intézmény a lehetőségeihez mérten a nyersanyagok beszerzésénél előnyben részesíti a helyi piacot, a helyi termelőket.

16. Az óvodaépület helyiségeinek berendezése segíti a környezetbarát szemléletmód, valamint az egészséges életmód megalapozását. Az óvoda berendezése az egyszerűség, a takarékoság, a praktikusság jegyeit mutatja, a helyi sajátosságot is tükröző természetes anyagok felhasználása érvényesül. A gyermekek által használt eszközöket, játékokat, berendezési tárgyakat ezen elvek felhasználásával biztosítják.

17. Minden csoportszobának egyéni hangulata, arculata van, növényekkel, a természetsarokban a természet által adott „kincsekkel”. A gyermekek folyamatosan növényápolási, állatgondozási feladatokat látnak el az egészségügyi előírásoknak megfelelő és megengedett mértékben.

18. Az óvoda udvara mentes a legtöbb allergiát, valamint az esetleges mérgezést és sérülést okozó növényektől. Az óvodakertben a helyi lehetőségek figyelembevételével valósul meg a zöldséges- és virágoskert, a gyógy- és fűszernövény rész, a komposztáló a sziklakert, a kerti tó stb. A gyermekek kertgondozásához kisméretű kerti szerszám biztosított. Az udvari játékok környezetbarát anyagból készülnek, és megfelelő helyet, teret, időt adnak a gyermekek egészséges mozgásához, szabad játékához. Az udvari árnyékolók és ivókút, illetve ivási lehetőség biztosított.

19. A szelektív hulladékgyűjtés lehetősége biztosított az óvodában (pl. papír, műanyag stb.), kivéve a veszélyes hulladékokat (pl. elem, olajos palack stb.). A „hulladék nem szemét” elv érvényesül az újrafelhasználás érdekében (ajándékkészítés, játékkészítés stb.) is megvalósul

20. Az óvoda működtetése során az óvoda vezetősége kiemelten törekszik a környezetkímélő anyagok használatára (környezetbarát tisztítószer használata), a tudatos takarékosagra. A takarékosági rendszer kiépített az óvodában a villany-, a vízhasználat és a fűtés terén. Az épületen belül a megújuló energia lehetőségek kihasználására, kiépítésére kell törekedni a fűtés, világítás, meleg víz, stb. biztosítása terén. Energiatakarékos izzók vannak a folyosókon, termekben a világítás megfelel az egészségügyi előírásoknak. A fűtési rendszer környezetbarát. Automata WC öblítőket, hideg-meleg kevert csapvizet, a levegő illatosítására gyógynövényeket használnak, stb. (<https://zoldovoda.hu/uploads/articles/460/1-Kriteriumrendszer.pdf>).

3. számú melléklet

KÖRNYEZETVÉDELMI KÉRDŐÍV

Tisztelt Kitöltő!

Gábor Eszter vagyok, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Közoktatási vezető szakának végzős hallgatója. Szakdolgozatom témája a környezetvédelem és annak fontossága. Kutatom, hogy óvodában elsajátított szokások átültethetők-e a családok mindennapjaiba. Ha Önt is érint ez a korosztály, kérem, segítse kutatásomat, diplomamunkámat a kérdőív kitöltésével.

A kérdőív kitöltése anonim, önkéntes alapon történik. A kitöltés körülbelül 5 percet vesz igénybe.

Köszönöm, hogy válaszaival támogatta szakdolgozatom sikerét!

1. Az Ön kora?

- 20-30
- 30-40
- 40 FELETTI

2. Az Ön neme?

- NŐ
- FÉRFI
- NEM SZERETNÉK VÁLASZOLNI ERRE A KÉRDÉSRE

3.Milyen a legmagasabb iskolai végzettsége?

- BEFEJEZETT 8 OSZTÁLY
- SZAKMUNKÁSKÉPZŐ
- SZAKKÖZÉPISKOLAI, VAGY GIMNÁZIUMI ÉRETTSÉGI
- FŐISKOLAI, VAGY EGYETEMI DIPLOMA

4.Fontosnak tartja a környezetvédelmet?

- IGEN, NAGYON FONTOSNAK TARTOM ÉS TESZEK IS ÉRTE RENDSZERESEN
- FONTOSNAK TARTOM, DE SZEMÉLY SZERINT KEVESEBBI TESZEK ÉRTE
- NEM TARTOM FONTOSNAK, ÍGY NEM ÉRDEKEL A TÉMA

5.Odafigyel Ön arra, hogy lehetőségeihez képest csökkentse a környezeti problémákat?

- IGEN, MINDENT MEGTESZEK ENNEK ÉRDEKÉBEN
- IGEN, DE CSAK ANNYIT, HOGY AZ NE JELENTSEN PLUSZ IDŐ- ÉS ENERGIABEFEKTETÉST
- SZÍVESEN TENNÉK TÖBBET, HA TUDNÁM HOGYAN TUDOM MEGVALÓSÍTANI
- NEM FOGLALKOZOM EZZEL A KÉRDÉSSSEL

6. Ön szerint fontos a környezeti nevelés az óvodában?

- IGEN, NAGYON FONTOS
- NEM FONTOS, DE JÓ HA VAN
- IDŐPAZARLÁSKÉNT TEKINTEK MINDEN ILYEN TUDÁSANYAG MEGSZERZÉSÉRE

7. Az óvodaválasztásnál figyelembe veszi, hogy környezettudatos-e az intézmény?

- IGEN, EZ AZ ELSŐDLEGES SZEMPONT
- IGEN, DE NEM ELSŐDLEGES SZEMPONT

- NEM, EGYÁLTALÁN NEM FONTOS SZÁMOMRA

8. Az Ön véleménye szerint kellő figyelmet kap gyermeke óvodájában a környezetvédelem kérdése?

- IGEN
- NEM, VÉLEMÉNYEM SZERINT SOKKAL JOBBAN FEL KELLENE RÁ HÍVNI A FIGYELMET
- NEM ÉRDEKEL A TÉMA

9. Ön szívesen részt vesz/venne gyermeke óvodájának „zöld programjain”?

- IGEN, FONTOSNAK TARTOM AZ ILYEN JELLEGŰ PROGRAMOKAT
- IGEN, HA A GYERMEKEM SZERETNE RÉSZT VENNI
- NEM ÉRDEKELNEK AZ ILYEN PROGRAMOK

10. Észlelt-e változást gyermekén szokásiban, környezetvédelemi szemléletében az óvoda hatására?

- IGEN

PÉLDÁUL: .....

.....

.....

.....

.....

- NEM

11. Változott-e az Ön környezetvédelemi szemlélete az óvoda hatására?

- IGEN
- NEM

12. Ha igen, akkor most milyen módon járul hozzá a környezetvédelemhez és a saját ökológiai lábnyomának csökkentéséhez?

(Több válasz megjelölése is lehetséges)

- AZÓTA SZELEKTÍVEN GYŰJTÖM A SZEMETET (PAPÍR, MŰANYAG, FÉM, ÜVEG)
- AZÓTA IGÉNYBE VESZEM A ZÖLDHULLADÉK ELSZÁLLÍTÁSÁT
- AZÓTA ÖSSZEGYŰJTÖM ÉS LEADOM A HASZNÁLT SÜTŐZSIRADÉKOT
- AZÓTA ELJUTTATOM A HASZNÁLT FÉNYCSÖVEKET, IZZÓKAT, ELEMÉKET AZ ERRE KIJELELT TÁROLÓKBA
- AZÓTA ODAFIGYELEK A HÁZTARTÁSI ENERGIAFELHASZNÁLÁS CSÖKKENTÉSÉRE (ENERGIATAKARÉKOS FÉNYFORRÁS HASZNÁLATA, LÁMPÁK LEKAPCSOLÁSA)
- AZÓTA KOMPOSZTÁLOK
- AZÓTA KIHASZNÁLOM A HÁZHOZ MENŐ LOMTALANÍTÁST
- AZÓTA KÖRNYEZETBARÁT VEGYSZEREKET HASZNÁLOK (PÉLDÁUL MOSOGATÓSZER, ÖBLÍTŐ, STB.)
- AZÓTA ODAFIGYELEK A VÍZFELHASZNÁLÁSOMRA, TAKARÉKOSAN BÁNOK A VÍZZEL.
- AZÓTA FENNTARTHATÓ GAZDASÁGBÓL, HELYI KERESKEDŐTŐL SZÁRMAZÓ TERMÉKEKET VÁSÁROLOK
- EGYÉB

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Gábor Eszter
A Hallgató Neptun kódja: X7B4NE
A dolgozat címe: A környezeti nevelés megjelenésének kutatása az óvodánkban és a családokban
A megjelenés éve: 2024.
A konzulens intézetének neve: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus
A konzulens tanszékének a neve: Szakdidaktikai tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlanul állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

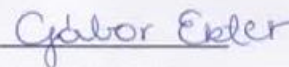
Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően

- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024. év 04. hó 16. nap

Hallgató aláírása

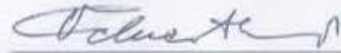
NYILATKOZAT

Gábor Eszter (hallgató Neptun azonosítója: X7B4NE) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Kaposvár, 2024. április 8.

Aláírás /Velner András/
konzulens

---

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.